

קובץ

באר התורה

(קנג)

פרשת בא

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

יו"ל

ע"י מכון "יד יוסף"

לעילוי נשמת רבי יוסף מלכא בן עישה ע"ה

*

נשמח לקבל הערות והוספות ותגובות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לשלוח ל :

as0583233587@gmail.com

פקס : 036770810

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

תוכן הענינים:

- 5..... מה המקור להניח את היד על הילד בברכת כהנים
- 9..... בגדר הדין דשולחן דומה למזבח
- 11..... בירך שהכל על בשר ונתברר שהוא פטור את החלב
- 13..... האם מותר לתת מאכלי שבת לנכרי ועוד
- 14..... באיסור לישון אפרקדן האם מותר לשכב על מנת שלא לישון ועוד
- 16..... בדין כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר על חמשה קולות
- 20..... אם החתן היה בחדר יחוד ואכל האם עובר בחמשה קולות
- 25..... האם דוקא היכא שהחתן שהוא מכסף החתן
- 29..... האם האיסור גם בשתיה
- 29..... אם לקח אוכל לביתו
- אם מכיר רק את אב החתן או את אב הכלה ולא משמח את החתן האם עובר בחמשה קולות
- 32.....
- 34..... בענין כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו האם הוא גם בשבע ברכות
- 38..... האם יש תשלומין בימי השבע ברכות
- 39..... האם מי שאינו נהנה מסעודת החתן האם חייב לשמחו
- 40..... מדוע יש לשמח את החתן
- 41..... סעודת שבע ברכות משפחתית האם צריך מחיצה בין הגברים לנשים
- 52..... הוספות על באר התורה קנב
- 52..... הרב משה יהודה יוסף שליט"א בעמח"ס

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

יוצא לאור

לעילוי נשמת זקנתי הרבנית הצדקנית

מרת עליזה עישה בת לאוני ע"ה

אשת חבר

לזקני מרן הגר"א פורת טהרני שליט"א

נלב"ע כ' שבט תש"פ

לעילוי נשמת האשה הצדקנית אם זקני

מרת עישא אליז בת איזה אביטבול ע"ה

נלב"ע ד' תשרי תשפ"א

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

מה המקור להניח את היד על הילד בברכת כהנים

בס"ד

מוצש"ק פרשת וארא תשפ"ב

לכבוד הגר"י אוהב ציון שליט"א בעמח"ס שו"ת יעלת חן ושא"ס, עיה"ק
טבריא

לאחר עטירת השלו' והברכה

ראיתי מש"כ כת"ר שליט"א בשם המקובל רבי יצחק כדורי זיע"א שאין מקור להנחת ידיד האב על הילדים בעת ברכת כהנים, אבל המקור הוא כדי לחבב את הילדים ולא כל דבר שצריך להיות כתוב בספרים, ואדרבא יש דברים שצריכים להיות כתובים על לוח הלב, וציין עוד למש"כ בזה בשו"ת אדרת תפארת.

והנה לענין כיסוי הילדים בטלית, הובא מנהג זה בכף החיים (סימן קכח ס"ק קמב) שראה הרבה אנשי מעשה שמכסים בטלית את ילדיהן, ובט"ז שם סקכ"ח כתב להקשות מדוע הרמ"א לא הביא מנהג זה להלכה, וכתבו הדרכי משה סקט"ו. וע"ע במש"כ בזה בסידור יעב"ץ, ועיין.

ובשו"ת אדרת תפארת חלק ה' סימן ד' כתב בזה"ל: ראיתי להגאון הנאמ"ן נר"ו באור תורה תשרי תשמ"ח סימן ב שכתב שמנהג פשוט בחו"ל בכל ימי השנה שהאב או הרב מברך את בנו ותלמידיו בשעת ברכת כהנים בתפילה ופורש כנפי טליתו עליהם ואחר הברכה מנשקים את ידיו וכן נהגו בתונים ובגרבא, והובא מנהג זה בספר עשה לך רב ח"ג סימן ט עמוד כו וכתב שלא ידוע לו מקור ומ"מ ובודאי שהנוהגים כן יש להם על מה שיסמוכו וראוי להמשיך בו כדי לעורר לב הבנים לעמוד בשעת ברכת כהנים באימה וביראה, ובקובץ שנה בשנה תשמ"ב עמוד כתב שכך נוהגים יוצאי צפון אפריקה וכך נוהגים בבית הכנסת האיטלקי בירושלים וכתב שם שאפשר לתת טעם עפמ"ש הרמ"א בסימן קכח סעיף כג שנהגו הכהנים לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית כדי שלא יסתכלו בידיהם עצמם וכתב הת"ב שם ס"ק צב בשם הע"מ שגם העם נוהגים לכסות פניהם בטלית בכדי שלא יכלו להסתכל בידיהם של הכהנים וכו' וכיון שהילדים מסתמא אין נזהרים בכך ומסתכלים אנה ואנה לכן הנהיגו שהאב פורש את טליתו עליהם וכו' זרביד

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ובזה"ז הרבה מהספרדים עושים כן אף כאלה שלא היו נוהגים כן אצל אבותיהם ובעשה לך רב שם כתב שהבנים יעמדו לצדו ופניהם כלפי הכהנים כפסק מרן השרע סימן קכח סעיף ג ואם חנן אותו ה' בבנים רבים יכולים גם לפניו ופניהם כלפי הכהנים ואין בזה קפידא שאחריהם כלפי אביהם כיון שכולם עומדים מול פני הכהנים ניכרת כוננתם מתוך מעשיהם ע"ש. וראיתי בספר לדעת חכמה ומוסר על התורה סוף פרשת נשא שכתב שמצא בספר בנאות דשא להמקובל רבי מסעוד אדהאן פרק ב שכתב אם יש לך בנים שים ידיך על ראשם שנאמר שמואל ב פרק ז פסוק כט ותנחת עלי ידיך ומברכותך יבורך בית עבדך הרי מקור קדום למנהג יקר וחשוב זה י"ש ושלחתי זאת להגאון הנאמן נפ"ו והשיבני י"ז מיום יג כסלו תשס"ו בזי"ל הפסוק ותנחת עלי ידיך לא נמצא בשמואל ב' רק בתהילים ל"ח ג' והוא לקללה ררו עכ"ל ואולי עירב הפסוקים במכוון ודרש אף את פסוק ותנחת עלי ידיך לברכה וכ"ז ליישב דבריו ועכ"פ כבר התבאר עיקר מנהג זה וכנ"ל עכ"ד האדרת תפארת. וע"ע במש"כ בחלק ו' סימן טו, ובחלק ז' סימן ו', והבן.

וכן מנהג זה הובא בספר נתיבות המערב (עמ' לד אות קיא), שנהגו לעמוד בדומיה גמורה בשעת ברכת כהנים כשפני כולם אל הכהנים ויש נהגו לכסות את בניהם בטלית, ונוזהרים שפני כולם יהיו כלפי הכהנים, ובהערה שם ציין למש"כ בקיצור שו"ע לרבי רפאל ברוך טולדאינו שליט"א עמ' קיח, וציין עוד למש"כ בכה"ח סימן קכח סקמ"ב, ובשו"ת עשה לך רב ח"ג סימן ט, [ודבריו כבר הובאו לעיל בתו"ד האדרת תפארת].

ואמנם בקונטרס הלל המבואר עמ' כח הבאתי ממה ששמעתי מזקני הגה"צ רבי אליהו פורת טהרני שליט"א בעמח"ס אלופינו מסובלים ושא"ס בביאור הקטנים עם הגדולים שבמלבי"ם כתב שהברכה שברכו על הגדולים ממילא יחול על הקטנים, וביאר שיש בזה כוח השפעה לתת מהגדולים לקטנים אם הגדולים מאמינים, ולכן בברכת כהנים האבא מניח את היד על בנו כי אינם יודעים לכוין ולכן הגדולים מניחים את ידיהם כצינור להעביר את הברכה על בניהם עכת"ד. ויש להביא ראיה לדבריו ממש"כ היעב"ץ בסידור בית יעקב (הנהגת ליל שבת אות ז) בענין ברכת האבות על הבנים וז"ל: ומניחין ב' ידיהם על ראשיהם כמו שמצינו בכל המברכים כדרך שנהג משה רבינו ע"ה עין יפה כך ראוי למברך לעולם, כי טוב עין הוא יברך, וכן כהנים בברכת כהנים בב' ידיים וכן מצינו במלאכים המתלויים עם האדפ בליל ערב שבת שאמרו ז"ל (שבת קיט:): שמניחין ידיהם על ראשו של אדם כשמברכין אותו

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

וכו' וסוד הידיים לברכה גדול עכ"ל, ולהאמור ע"י הנחת הידים על הבנים ממילא הברכה עוברת ודפח"ח.

ואמנם ע"פ הפשט נראה דהטעם בזה שיש כאן מצות חינוך שהילדים לא יביטו בפני הכהנים ומשו"ה באים אל האבא ומכסם בטליתו, ואולם לפי"ז צ"ב מדוע מניח היד על ראשם.

ושוב ראיתי בכ"ז להראש"ל הגאון רבי שלמה שלום עמאר שליט"א בעמח"ס שו"ת שמע שלמה, בתשובה שהודפסה בסוף ספר אשא כפי (שנתחבר ע"י הרה"ג חיים משה כץ, תש"פ) בעמ' תנו וכתב להאריך במה שאסור להסתכל בפני הכהנים, ומשו"ה נראה שיש ענין לכסות את ילדיו, וע"י כן הם מתרכזים בברכה ולא יפריעו ולא ידברו, וגם שלא יסתכלו בכהנים, ומ"מ צריך להקפיד שפניהם יהיו כלפי הכהנים יעו"ש עוד, ואמנם לא כתב לכך שום מקור, אלא דרק משו"ה י"ל דנהגו כן העם. ובעמ' קלב כתב שכן הובא שנוהג מרן הגר"ק שליט"א לכסות את צאצאיו בטליתו בעת ברכת כהנים.

ובעיקר מנהג זה חזיתי דאגב גררא כתב בילקוט יוסף (אורח חיים חלק ג' סימן קכח סעיף סב) אחר שכתב הדין שנוהגים כיום שלא להסתכל בפני הכהנים זכר למקדש, כתב בסוגריים מרובעות, ואם הבנים באים אצל אביהם [שאינו כהן] בעת ברכת הכהנים יש לומר להם שיהיו פניהם כלפי הכהנים ולא כלפי אביהם. עכ"ד, ובהערה שם לא ציין למנהג זה כלום.

ומרן הגר"י רצאבי שליט"א בעמח"ס שו"ת עולת יצחק וש"א"ס השיב לי בזה"ל: המנהג הזה הוא רק בחלק מארצות הספרדים (עי' כתר שם טוב ח"ג פסח דף ש"נ ועלי הדס דף ש"ס) ולא בכולן. ק"ו אצלינו התימנים שאין לו זכר כלל, ולא ראיתי לזה טעם המתיישב על הדעת. ובתשובה אחרת הארכתי בס"ד. עכ"ד.

ויהי רצון שנזכה לעוד הנהגות וחידושי תורה ושו"ת מכת"ר שליט"א במשך כל הימים.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף וש"א"ס

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

פה עיר התורה והחסידות בני ברק

נספחים :

ואמנם הגאון רבי משה רחמים שעיו שליט"א בעמח"ס שו"ת מחקרי ארץ ושא"ס, ציין לי מש"כ בספרו מחקרי ארץ על רבכת כהנים (פרק ו' סעיף יב) ברכת כהנים, בספר מעבר יבק חלק ג' הנקרא שפתי רננות פרק מ"ג וז"ל, אמרו בפרק גידול בנים כשישים אדם ידו על ראשו הקטן מתברך שנאמר וישלח ישראל את ידו וכתוב ויברכם ביום ההוא לאמר, כי ביד אדם ט"ו פרקים כמנין ט"ו תיבות שבברכת כהנים לומר יחולו על ראשך הברכות שבשלשה פסוקים אלו שהם ט"ו. שבהם נכללים בני חיי ומזוני וכל זה הוא בכוונת פרקי היד המכוונת כנגד ט"ו אותיות ברכת כהנים כנזכר, עכ"ל. והביא דבריו בספר קונטרס היחיאלי לרבי יצחק אלפיה זצ"ל בבית השם בסגולות אות ל"א, ע"ש. וכן הוא במדרש תלפיות ענף ב' מערכת ברכות בשם ראשית חכמה.

ובספר לדעת חכמה ומוסר לידידי הרב הגאון נסים עטייה שליט"א פרשת נשא הביא בשם ספר נאות דשא לרבי מסעוד אדאהן זצ"ל שכתב וז"ל, ובשעת עליית הכהנים לדוכן תעצים עיניך כי כך הזהירו חכמיך ולא תלמוד בספר אחד מספריך יהיה מה שיהיה כי אם דעתך יהיה לברכת כהניך ואם יש לך בנים שים ידך על ראשם שנאמר ותנחת עלי ידך ומברכותיך יבורך בית עבדך, עכ"ל. וא"כ מצינו מקור לנתינת היד על הראש בשעת ברכת כהנים.

ואולם העיר לן בזה הרה"ג יקותיאל אוהב ציון שליט"א בזה"ל: מעבר יבוק לא מיירי כלל בעת ברכת כהנים, ס' נאות דשא אינו מקור קדום, וכמדומה הובא באדר"ת. אני מתכוין שאין כזה דבר בבא"ח או כה"ח וכו' וכו', וכ"ש לא בקודמיהם. ואדרבה יש שבקשו לפקפק ע"ז כי בזמן שהכהנים מברכים לא יאות לישראל לעשות טכסיסי ברכה. ודו"ק.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

בגדר הדין דשולחן דומה למזבח

בס"ד

יום ב' ר"ח שבט תשפ"ב

לכבוד מו"ר המרא דאתרא דכרמיאל הגאון רבי אליהו מלכא שליט"א
בעמח"ס שו"ת אמרי אליהו ושא"ס

שלו' וברכה

ראיתי מש"כ כת"ר שליט"א בספרו שו"ת אמרי אליהו חלק א' סימן כא
שהאריך כת"ר בדינים העולים מכח הדין דשולחן דומה למזבח.

ובעיקרא דהאי מילתא איתא בגמ' בברכות דף נה ע"א איתא רבי יוחנן ורבי
אלעזר דאמרי תרוייהו כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל
ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו, וכ"ה ברמ"א חאו"ח סימן קסז ס"ה.

ויש להוסיף דכת"ר שליט"א לא זכר לכתוב בדין שולחן דומה למזבח
שאסור לשבת עליו, ומה גדר האיסור בזה, הנה בספר חסידים (סימן תתקכ)
כתב בזה"ל: ידל אחד עמד לפסוע על השולחן שאביו היה משים תדיר ספריו
עליו ולא יחדו רק לספרים לבד, וגם כשרצה לאכול עליו לחם ובכל יום
ספריו עליו ולקח הספרים מעליו עד שאכל ועמד הילד על השולחן וירד
ונחתך כף רגלו בסכין אמר האב פשעי גרם שהנחתי לבני לפסוע על השולחן
שהיו עליו ספרים עכ"ל, ובספר יוסף אומץ (סימן סד) כתב לדינא שאסור
להשויב או להעמיד תינוק על השטענדיר שמשמין עליו מחזורים ותפילות
שמיוחד לקדושה, וכתב שם לחדש שאפילו על השולחן שאוכלין עליו כתב
בספר חסידים שאסור, והעירו בזה באחרונים שהרי בספר חסידים לא מבואר
שאסור בשולחן שאינו של אכילה.

וכן כתב בספר שלחן הטהור (מאמר תיקוני והנהגות השולחן דף קל"ג ד"ה
ותראה) וז"ל: "אמרו שאסור להרוג כינה על השולחן. וכן נכון שלא ליתן
עליו מסרק כלל, וכן לא ישב ולא יעמוד על השולחן, וגם לא יניח בניו
הקטנים שיעמדו על השולחן, וגם קיבלתי כי זה סכנה ח"ו, והכל בשביל
ששולחן דומה למזבח וצריך להתנהג בקדושה, ואז שולחנו מגין עליו מכל
רע בזה ובבא, ויקויים בו תערוך לפני שלחן (תהלים כ"ג, ה') יעו"ש, וראה
עוד בספר שאלת רב (ח"א פרק יא אות ד) שנשאל מרן שר התורה הגרמ"ק

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שליט"א בזה"ל: "איפה המקור שאסור לשבת על שולחן מפני שדומה למזבח, והאם זה גם בשולחן שאין אוכלים עליו, דשמעתי שהטעם הוא משום שאוכל כדי לקבל כח לעבוד ה'. תשובה: בספרי קבלה".

ובספר דולה ומשקה (עמ' קו) הובא, שאלה: האם צריך מלהזהר מלשבת על שולחן, שהרי הוא דומה למזבח. תשובה: עיין שו"ה קס"ז דין י'. [וז"ל מרן שליט"א שם: השולחן דומה למזבח שנותן מלחמו לדל, וגם ע"י אמירת ד"ת עליו, ולכן יאמר לפחות איזה מזמור אחר ברכת המוציא, והאכילה דומה לקרבן שאדם אוכל לחזק כוחותיו ועי"ז יהיה בריא וחזק לעבודת השי"ת ולכן אסור להרוג כינה על השולחן. עכ"ל מרן שליט"א. ונראה שרבינו מדמה שכשם שאסור להרוג כינה על שולחן, מטעם ששולחן דומה למזבח, כמו כן אסור לשבת על שולחן מטעם שדומה למזבח, ועדיין צריך להסתפק אם גם שלא בשעת אכילה הוי דין זה שדומה למזבח]."

ועיין עוד בספר סגולות רבותינו (ענינים שונים שאלה י"ח) "האם יש איזה איסור או ענין להמנע מלשבת על שולחן שאוכלים או שלומדים עליו (בשעה שהשולחן נקי ופנוי). תשובה יש ענין". ויש עוד להאריך בכ"ז מדברי הפוסקים ואכמ"ל.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

בירך שהכל על בשר ונתברר שהוא פרווה האם פטר את החלב

לכבוד הגאון שליט"א .

נתבקשתי לשאול ולברר כיצד הדין במי שהחזיק בידו דבר מאכל שחשב שזה בשרי ובירך ע"ז שהכל לאוכלו אפילו שיהי' בשרי, ולבסוף התברר לו שאין המאכל הזה בשרי כי אם פרווה או דגים וכדומה, ועד כמה שאינו בשרי, רוצה לשתות עתה חלב שמונח כל הזמן לפניו על השולחן .

האם ברכת שהכל על המאכל שהוא חשב שזה בשרי יפטור אותו מלברך על החלב, הגם שעד כמה שזה בשרי, ובודאי לא התכוין לשתות חלב, וכאילו יש כאן כוונה הופכית שאת החלב לא יפטור בברכת שהכל, עכ"ז זה יפטור, כי יש כאן ברכת שהכל על כל מה שלפניו, ואילו היה יודע שזה פרווה, לא היה מכוין שלא לפטור ,

או שאין הכא נמי זה לא פוטר את החלב, כי אי אפשר לומר שזה היה בדעתו בעת הברכה, ובפרט שחשב שיהי' אסור לו לשתות החלב עד כמה שהמאכל שבידו בשרי, וממילא יצטרך לחזור ולברך .

אשמח לקבל תשובה עם מקור .

תשובה:

בס"ד

לכבוד הגאון רבי אליעזר קרביץ שליט"א

שלו' וברכה

אודות שאלתו

מילתא דפשיטא לברך, כי סו"ס יש כאן בשעת הברכה הסחת דעת ממאכלים שאסורים לו, וכן ראיתי לידידי הרה"ג חיים מלין שליט"א בגליון בדרכו אמונה מס' 127 ששמע מזקיננו מרן הגרי"ז שליט"א ששאל למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בערש"ק פרשת וארא תשפ"ב בשאלה הנ"ל, דהא סו"ס לא היה בדעתו וא"כ צריך לברך שהכך, או דלמא שבעת שאכל נתברר למפרע שהיה פרווה, והשיב הגר"ח"ק שליט"א שמתסברא שיש לברך שהכל

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שוב משום שסו"ס בעת שבירך לא היה בדעתו לפוטרו ומה אכפ"ל למה לא היה בדעתו, עכת"ד.

וכן ראיתי שהשיב הגר"י אוהב ציון שליט"א לידידי הר"ג בנימין אובן שלזינגר שליט"א ושכן אמר לו לדינא הגר"ד קוק שליט"א שהכא הרי הוא חשב לגרש את החלב במה שבירך על המאכל ולא רק שאין דעתו עליו והביא בזה מש"כ במג"א סימן ריב סק"ד בביאור דברי בעל המאור ברכות דף כט ע"א מדפי הרי"ף בהא דהמברך על הלחם פוטר את כל מילי הבאים מחמת הסעודה משום דמסתמא דעתו כל מה שמה שיביאו לפניו בסעודה יעו"ש וא"כ הכא לא היה דעתו לשתות, ואף דמצינו בגמ' במנחות דף מט ע"א אם עקריה בטעות הוי עקירה מ"מ הכא אתינן בדעת בני אדם וממילא איכא עקירה. עכת"ד, ושוב ראיתי שכה"ג השיב באריכות ידידי הגרמ"ש דיין שליט"א בעמח"ס חמדת משה, ויש עוד להאריך בכ"ז.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

האם מותר לתת מאכלי שבת לנכרי ועוד

הנה מצוי בבתי הזקנים שיש עובד זר, ודנו הפוסקים שאסור לתת לגוי מלחם שברכו עליו המוציא, בספר חסידים (סימן תתפח) כתב בזה"ל: והיה זהיר לאחר שבירך שישתהו כולו ולא היה נותן לנכרי לשתות מכלי שהיה רגיל לברך עליו ולחם שבירך עליו המוציא לא היה נותן ממנו לעבד, עכ"ד, ובפירוש מקור חסד (אות ז) כתב דשיריים של מצוה אית בהו קדושה, ובשל"ה הקדוש (שער האותיות דף פא ע"ב) וז"ל: הרי כמה קדושות יש בבציעת המוציא ובכל הפת כולו שבצע ממנה עכ"ד, ובאורחות חיים (הלכות סעודה אות יג) כתב הרב אשר ונהגו כל ישראל שלא להאכיל בהמה חיה ועוף ולא עכו"ם מחתיעה הנוגעת בחתיכת המוציא, וכתב הרד"א כתב בעל המנהגות נהגו שלא להאכיל חתול ושאר בהמה חיה ועוף מן החתיכה שנגעה בחתיכת המוציא, ושם לא הזכיר שזה בנכרי, אבל בכלבו (כד) כתב שזה גם בנכרי, והו"ד בב"י סו"ס קסז וכתב ולא ראינו ולא שמענו מי שנזהר בזה ואין לדבר סמך כלל, ואולם בט"ז (סימן קסח סקי"ח) כתב שכן כתוב בספר טעמי המצוות ושכן ראה נזהרים בזה יעו"ש, וכן כתב במג"א סימן סק"ז סקמ"ב, ושכן כתב בעולת תמיד סקכ"ה וכן בכה"ח סימן קסז סקל"ח, וכן כתב בשו"ע הרב (סימן קסז סכ"ב) יעו"ש, וכן הזכיר דין זה בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה סימן סא) יעו"ש. ומ"מ בבן איש חי (פרשת אמור) כתב שכאשר יש חשש איבה יכול לתת לגוי מלהחם יעו"ש, וע"ע בשו"ת אבני דרך חלק יג סימן לד' במה שהאריך בכ"ז, והנה כ"ז לגבי לחם, שברכו עליו המוציא, ומסתברא דה"ה לכאורה כל מאכל שברכו עליו.

ולענין מאכלי שבת ראיתי שהביאו מש"כ בספר הקדוש בני יששכר (שבתות מאמר א' אות יב) וז"ל: ראיתי לאנשי מעשה שהיו נזהרין מליתן מאכלי שבת לגוים ונכון הוא במקום שאפשר להיזהר עכ"ל, וא"כ אסור לתת מאכלי שבת לעובד זר בבית הישראל, ואפשר דמאכלי שבת היינו דוקא חמין וכו' שחשיב מאכלי שבת, ומאידך י"ל לפי מש"כ במשנ"ב סימן קסז סקצ"ז שאסור לתת מפרוסת המוציא שברכו עליו, וא"כ יש מקום לומר דה"ה כל מאכלי שבת. ולכאורה י"ל דה"ה משיירי מאכל של צדיקים אפילו ביום החול, שאין לתת לגוי, וכל מה שכתבנו לדון הכא הוא משום הברכה, אבל יש גם לדון משום האיסור של לא תחונם היכא שרי והיכן לא, ויעויין עוד במה שהארכתי בזה בספרי שערי יוסף בהלכות העסקת עובד זר בבית הישראל עמ' 119 ואילך יעו"ש.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

באיסור לישון אפרקדן האם מותר לשכב על מנת לישון ועוד

יש לדון באיסור לישון אפרקדן האם בשכיבה שלא על מנת לישון אם מותר, הנה ברש"י בברכות דף יג ע"ב בד"ה לייט, כתב, מגינא לישן, ומשמע שהאסור הוא דוקא בשינה, אבל לא בשכיבה, וכן נראה מדברי הערוך לנר (עמ"ס נדה דף יד) ומוכח מדהקשה כן דלדינא אין איסור בכה"ג, ואמנם מקושיא לא מתים, ויש ליישב באופ"א, ולא מוכרח דאין הכא נמי לאיסורא, כיון דמשמע מדברי רש"י להתירא, [ועיין לקמן]. וכן כתב לדינא בשו"ת תורה לשמה (סימן שסז) יעו"ש.

וכן כתב בשו"ת אז נדברו (ח"ו סימן נ', חלק יב סימן מב) שפשוט שמותר שהוא שוכב והכי מוכח גם מלשון השו"ע שכתב אסור לאדם לישון על עורפו וכו' ומוכח שכל האיסור הוא דוקא בשינה, יעו"ש, וכן הוא דעת מרן הגרי"ש והו"ד בשיעורי מרן הגרי"ש אלישיב עמ"ס ברכות שם, וכתב שהרי בשעה שהוא ער לא שייך איסור זה כלל, וכן כתב הגרי"י רצאבי בשו"ת עולת יצחק ח"א סימן מח, וכן כתב בשו"ת ברכת יהודה ח"ג אה"ע סימן יח בהערה, וכן כתב בשו"ת אבני לוי ח"א או"ח סימן ג'.

ומרן הגרי"ח קניבסקי שליט"א בס' שונה הלכות (סימן רלט ס"ג) כתב שגם בשכיבה הוא אסור והביא כן משמו של מרן החזו"א, והטעם הוא שגזרו שכיבה אטו שינה, יעו"ש, וכן ראה עוד בדעת מרן החזו"א בספר אורחות רבינו (ח"ג עמ' קסג) שמרן החזו"א זצוק"ל אמר שאסור לשכב אפרקדן גם כשהוא ער ולא רק שישן ושכן מוכח מהגמ' בנדה דף ד' ע"א יעו"ש, וראה עוד למרן הגרי"ח בספר שיח השדה ח"ג ברכות דף יג ע"ב בד"ה מיקרא, ובדרך שיחה ח"ב עמ' תלד בד"ה הג"ר, וכן כתב להחמיר בישועות יעקב (או"ח סימן סג סק"א) ובשו"ת שרגא המאיר (ח"ח סימן מט). וע"ע בספר שלהי דקייטא סימן צ' אות יב להגרש"ב גנוט שליט"א במש"כ בזה.

ואמנם נראה שהוא חומרא בעלמא דהרי אין אנו יכולים לחדש גזירות מדעתנו ובפרט שמדברי רש"י לא מוכח דאיכא איסור, אלא הוא חומרא בעלמא, וכן נראה בספר פסקי תשובות (סי' רל"ט אות ח' ד"ה והנה, הע' נ"ד) יעו"ש, וכן כתב לדינא בשו"ת משנה הלכות (חלק טו סימן צו) להחמיר ע"פ הראשונים שביאור בדעת רש"י שיש לחשוש בשכיבה שישן ויתקשה אברו, יעו"ש, וכן כתב להחמיר בשו"ת שבט הקהתי (ח"ה סימן רכח). וכן כתבו באחרונים להוכיח בזה ממש"כ במשנ"ב סימן רלט סק"ו שכתב לשון

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שכיבה ומוכח שהאיסור הוא לא רק בשינה. ודעת הגר"מ גרוס שלי"ט"א בספר אום אני חומה (סימן רכט) שגם לדעת מרן החזו"א כל מה שאף שכיבה אסורה זה סתם שכיבה אבל אם עוסק בדבק שגורם לו להיות טרוד כגון שקורא ספר או שוכב בטיפול אצל רופא שיניים מותר, יעו"ש, וכן כתב לדינא בשו"ת קול מנחם ח"ג או"ח סימן קלו.

ואמנם כתב בזה במעשה נסים (אבן העזר סימן כ) שנראה ברור שאף לפוסקים שסוברים שכל האיסור נאמר בשינה ואל בשכיבה מכל מקום אם שוכב וחושש שהולך לירדם מעייפו וכגון שחזר מחתונה מאוחר וכל כיוצא בזה שמרגיש עייף וחלש ויש חשש שירדם מהר מאד בכה"ג בודאי אין לו היתר לשכב על המיטה על הבטן או על הגב דבכל כה"ג השכיבה היא בכלל השינה יעו"ש עוד.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

בדין כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר על חמשה קולות

בעיקר האי דינא שכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, איתא במסכת ברכות דף ו ע"ב, ואמר רבי חלבו אמר רב הונא, כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, שנאמר, קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות. ואם משמחו מה שכוונו, אמר רבי יהושע בן לוי, זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות, שנאמר, ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבוד על ההר וקל שופר וגו' ויהי קול השפר וגו' והאלהים יעננו בקול. איני, והא כתיב וכל העם רואים את הקולות, אותן קולות דקודם מתן תורה הוו. רבי אבהו אמר, כאילו הקריב תודה, שנאמר, מבאים תודה בית ה'. רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, שנאמר, כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'. ופירש"י שם בד"ה עובר, כתב, מזלזל בחמשה קולות שבירך הקב"ה את ישראל יעו"ש.

ודברי הגמ' הנ"ל הביא לדינא בטור אבן העזר ריש סימן סה, מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה ואפילו אינה נאה, ואמרו על רבי יהודה ב"ר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה, ואיתא במדרש למה לא אכלו הכלבים כפות של איזבל לפי שהיתה מרקדת בהן לפני חתן וכלה, וכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות דכתיב קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם וגו', ע"כ, ומבואר דהביא לדינא שמי שאינו משמח החתן והכלה עובר בחמשה קולות, ואמנם בשו"ע לא הביא האי דינא, ובבית שמואל שם ציין לדברי הטור, וכן הביאו לדברי הגמ' הנ"ל בסמ"ג (עשה מ"ח), והאגודה (ברכות פרק א' סי' י"ב), ובפסקי ריא"ז (ברכות פרק א' הל' ב' אות י"א) ובספר הבתים (מצוה רטז) ובמנורת המאור (ריש כלל שמיני בנר השלישי) ובאורחות חיים (ח"א הל' ברכת המזון אות ס"א), ובאבודרהם (ברכת אירוסין), ובלבוש (סי' ס"ד סעי' א'), ובמג"א (סי' קנ"ו ס"ק ב'), ובב"ש (ס"ק א'), ובערה"ש (סעי' ב'). ובשולחן שלמה (אבן העזר סה ס"ז) ובעיקר דברי הטור קשה לכאורה למה העתיק הטור דברי הגמ' הרי אין בדרכו להעתיק דברי אגדות, ולפי"ז א"ש מדוע השו"ע השמיט לדברי הגמ' בברכות, כי סו"ס הוי דברי אגדה.

ואף דאיתא שם בגמ' בברכות עובר י"ל דלאו דוקא וכמ"ש בשו"ת ברכת יהודה (חלק ז חלק אבן העזר סימן ח') דאינו אלא חומרא מדבריהם והגם

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שכתוב עובר אינו אלא אסמכתא וכמו שכתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב סימן יח שכתב בשם הפוסקים שבכמה מקומות הלשון עובר בלאו או עובר בעשה אינו אלא אסמכתא יעו"ש ובמש"כ בחזו"ע אבילות ח"א עמ' שעד, יעו"ש עוד.

ועיין עוד במש"כ בקונטרס שיח יוסף (חלק י' עמ' יט) על מה דאיתא בגמ' בברכות דף דף יג ע"א, תני בר קפרא. כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר והיה שמך אברהם רבי אליעזר אומר עובר בלאו שנאמר ולא יקרא עוד שמך אברם אלא מעתה הקורא לשרה שרי הכי נמי התם קודשא בריך הוא אמר לאברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה"נ שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם אמר ליה התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מעיקרא, ע"כ דברי הגמ', ומבואר מח' האם עוברים בעשה או בלאו ולכאורה הם נח' ולמ"ד דעובר בלאו לא עובר בעשה ולמ"ד דעובר בעשה לא עובר בלאו. והנה הקשה המהרש"א בחידושי אגדות מדוע הפוסקים לא הביאו מצוה זו, ואפילו אי נימא דהוי רק אסמכתא בלעמא מ"מ הרי איכא איסור וא"כ אכתי קשיא מדוע לא הביאו דין זה והמהרש"א השאיר קושיה זו בצ"ע. ורבי ישעיה פיק בספרו "אומר השכחה" כתב דמשמע שזה איסור גמור ולא רק אסמכתא בעלמא דאם לא הוי איסור גמור א"כ מה הגמ' מקשה משרה הרי אפשר לומר שאברהם שאני דחששו לכבודו של אברהם והנה זה קשה דאפשר דה"ה לכבודה של שרה היא אמה של כל עם ישראל, וא"כ באמת אפשר דלא הוי איסורא מה"ת, אלא הוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. ויעו"ש עוד מה שהבאתי בזה מש"כ השדי חמד ועוד יעו"ש פלגותא דרבותא, עכ"פ נפקא לן דעובר לאו דוקא.

ועוד ראיתי בזה בספר אהל יעקב (הלכות שבע ברכות עמ' צג) ששאל הגר"מ גבאי שליט"א למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מ"ט השמיט השו"ע כל הנהנה מסעודת חתן ואין משמחו עובר בה' קולות, והשיב מובן מעצמו. ע"כ, ויש להבין מה כוונתו בזה.

ואמנם בעיקר דברי הגמ' הנ"ל בקוב"ש (כתובות אות מו) כתב לחקור בכיצד משמחין האם הוא מצוה לשמח את החתן או רק את הכלה או את שניהם, וכתב בחקירת רבי אלחנן וסרמן מי שלא משמח חתן וכלה ואוכל האם נקרא

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

גזל או לא, וכן הובא בספר משמחי לב (ריש סימן מד) כתב להביא מה ששמע ממרן הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן הי"ד שדרש פעם אחת בחתונת אחד מתלמידי ישיבת מיר, שמה שרב הונא אמר במסכת ברכות דף ו' ע"ב כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו וכו' וכל זה לאתויי מאי, אלא לאתויי אדם חשוב שגם עליו מוטל החיוב לשמח את החתן, ואם נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו גם הוא עובר בחמשה קולות. וכתב שם שחקר רבי אלחנן הי"ד בגדר האיסור שהנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, אם הוא בגדר גזילה שבא לסעודת חתן ונהנה ממנה ואינו משלם והוי כמו שגזול את חבירו שנוטל ממנו ואינו משלם לו כלום או שהוא דין מדיני שמחת חתן וכלה וכשהוא נהנה מסעודתו יש עליו חיוב להשתתף בשמחה זו ולשמח את החתן. ונפק"מ באדם חשוב שנהנה מסעודת חתן ולא שימחו, שאם הוא מטעם גזילה אדם חשוב שאני שקבלתו זהו תשלומו אבל אם הוא מדיני שמחת חתן וכלה פשוט שאפילו על אדם חשוב יש חיוב לשמחו, וע"ז אמר רב הונא כל הנהנה וכו' דהיינו אפילו תלמיד חכם יעו"ש. והיינו דהוא מדיני שמחת חתן וכלה, וכתב הגאון רבי אליקום דבורקס שליט"א בספר אוצר מנהגי נישואין (עמ' שה) ליישב שזה כוונת הריב"א שריב"א היה מרקד לפני הכלה דהיינו אפילו שהיה אדם חשוב. ואמנם ראיתי בקונטרס עזרת אליעזר עמ"ס ברכות שם שהשיב מרן הגר"ח ק שליט"א שאינו חוב ממוני אלא מצוה.

וכן מוכח מדברי הלבוש (אבן העזר סימן סד) שכתב לבאר מהו החמשה קולות וז"ל: אמרו חז"ל (כתובות טז ע"ב) מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה, ואפילו אינה נאה כדי לחבבה על בעלה, שכן מצינו במלאכים ששאלו לאברהם (בראשית יח, ט) איה שרה וגו', כדי לחבבה על בעלה, וההוא יומיה לגבייהו הוה כמו יום נישואין הואיל ונתבשרו בבנים, וחזרה שרה להיות לה אורח כנשים. לפיכך מצוה גם כן לחבב הכלה על בעלה ביום נישואיה. ואמרו (שם יז ע"א) על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה. וכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, כלומר לא יזכה לאלו החמשה קולות בנחמות ירושלים, דכתיב בה (ירמיה לג, יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' וגו'. ומבטלין אפילו תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה. יעו"ש, ומוכחו מדבריו דאינו חיוב ממוני אלא מצוה וזכות.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ואמנם ממה שהובא בספר החפץ חיים ופועלו (ח"ג עמ' תתקמח) שהיתה חופה אחת שהתקיימה בחצר בית הכנסת שבראדין, והחפץ חיים המתין לחופה, משהגידו לו שכבר מובילים את הכלה לחופה, רץ לקראתה כמה פסיעות לכבוד הכלה, לתלמידים שמסביבו אמר באותו שעה את מאמרי חז"ל בענין, ואמר, משצופים בחתונה ואין משמחים את החתן והכלה יש בכך משום חשש גזל, שהרי למטרה זו מוזמנים לחתונה וכמו שאמרו חז"ל בברכות דף ו' ע"ב כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר קול ששון וכו' שעיקר השמחה אינוא לא בקול, זמרה דבור וכדומה. עכ"ד, וכה"ג הובא בספר דרכיו נמוקיו ושיחותיו של החפץ חיים (עמ' מו) ששאל פעם להח"ח זצ"ל מה כוונת חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, והשיבו שזהו מסקנה, והכוונה שיש חשש גזל בהנאתו, שע"מ כן הרבה בהוצאות סעודתו וקרא לואהבים שישמחו אותו וכנהוג בשירה ובזמרה וכאמור קול חתן חמשה פעמים. עכ"ד, הרי לך דס"ל לח"ח שהוא משום דינא דגזל.

ומרן הראש"ל הגר"י יוסף שליט"א בשיעור השבועי (פרשת חיי שרה תש"פ) אמר בזה"ל: רק מי שמוזמן לחתונה והחתן שמח שהוא בא, הוא יכול לאכול באירוע, יש אנשים שאין להם איפה לאכול, או בחורים מעירים שלומדים בישיבה שהיא סמוכה לאולם, צריכים לדעת שאסור להם להיכנס לאירוע ולאכול בלי רשות, לפעמים אדם נכנס לאולם והוא אוכל ובורח, מלבד מה שעובר על גזל, עובר ג"כ על מה שאמרו בברכות (ו'): כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמישה קולות, אם בכ"ז רוצה לאכול יוכל לגשת לאב החתן שהוא משלם על חצי מהאירוע וכן לאבא של הכלה ויבקש רשות כדי שלא יעבור על איסור גזל עכ"ד. ומוכח דס"ל שהוא גזל בתרתי, והבן.

ואולם בקובץ ווי העמודים (מס' 70 עמ' סה) נשאל מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בבחורי ישיבה שהיו רעבים ונכנסו לחתונה וטעמו מהכיבוד שבבר האם יש בזה גזל או לא, והשיב שמסתמא בעל השמחה שמח שאנשים רעבים יהנו משמחתו שהוא כבר ממילא שילם וזו זכות לחתן וכלה שאנשים רעבים נהנו משמחתו וכהיא דאיתא בגמ' בשבת דף קנו ע"ב בעובדא דבתו של ר"ע דצדקה תציל ממות, וסיים בזה שיתכן שעברו על מאי דאיתא בגמ' בברכות שכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות,

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ונשאר בצ"ע, והו"ד בספר חמדת חיים עמ' קכט יעו"ש עוד בהערה מש"כ בזה.

וע"ד הדרוש שמעתי מהגר"ג הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ושא"ס, ששמע בשם הברך משה מסטמאר זיע"א שהקשה מה קורה כאן, שכ"כ חמור מי שלא משמח החתן בחמשה קולות זוכה לתורה, ואמר לבאר שאם הוא בא להנות ואינו משמחו שאינו שמח לבד, זה עצמו לא בסדר שהוא לא שמח שנבנה כאן עוד בית נאמן בישראל. עכת"ד.

עוד אמר לי הגר"ג הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ושא"ס שיש לבאר מה הכוונה עובר בחמשה קולות, שהרי זה ר'ת עק"ב עשה תורתך קבע וכמו שכתב בבעל הטורים בריש פרשת עקב שאם משמח מוטב ולא עובר בחמשה קולות, ואם לא משמח יש כאן ביטול תורה שעובר על הביטול תורה. ומשו"ה עובר בחמשה קולות עכת"ד. ולענ"ד יש להוסיף עוד לפי הרע"א שהמצוה לשמח את החתן בדברי תורה ממילא י"ל אם לא משמחו בדברי תורה הרי שזה עקב דהיינו עשה תורתך קבע, ממילא עובר בחמשה קולות, כיון שעיקר שמחת חתן וכלה הוא ע"י תורה. והבן. ועוד ביאורים ע"ד הדרוש בכ"ז ראה מה שכתב ללקט בזה מאמרים מכל גדולי הפוסקים והאחרונים בספר כלולת חתנים להגר"מ גרוס שליט"א.

אם החתן היה בחדר יחוד ואכל האם עובר בחמשה קולות

ויש לדון היכא שהחתן והכלה היו בחדר יחוד האם יכול לאכול, כיון שעדין לא שמחו, וי"ל בזה דאם עתיד לשמחו שפיר דמי, ואמנם יש לדון היכא שצריך ללכת לפני שהחתן והכלה יצאו מהחדר יחוד האם עבר על החמשה קולות כיון שלא שמחם, והנה בשו"ת שערי יושר חלק ה' חלק אבן העזר סימן קז, נשאל בכה"ג ע"י הרה"ג מרדכי חיים שליט"א עורך גליון פנינים, והשיב לו בזה"ל: מה ששאל כת"ר במאי דאמרינן בברכות דף ו' ע"ב כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, מה הדין באדם שבא לסעודת חתן של בן של א' מידידיו לברכו בברכת מזל טוב ולא חתאפשר לו לשמח את החתן מכל מיני סיבות, אם משום שהחתן לא היה באולם באותה שעה או מסיבה אחרת האם מותר לו לטעום דבר מאכל מהבר הניצב באולם מאחר שאין זה נקרא סעודת חתן ממש או אסור משום שגם זה נחשב לנהנה מסעודת חתן וכיון שאינו משמחו עובר בחמשה קולות, בס' עזר מקודש אה"ע ר"ס ס"ח כתב וז"ל: נר' פשוט דל"ש הא דנהנה מסעודת

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

חתן כי אם במה שאוכל על הסעודה שהכינוה במקום חופה לסעודת חתן וכלה, משא"כ במה שרגילים לשלוח ובו' לחם ותבשילים שהוכנו לסעודת חתן וכלה אין בזה משום נהנה מסעודת חתן ובו' דבל שאין אוכל מהסעודה בין כל המסובים לשמחת חו"ב בבית חתנות אין בזה משום נהנה מסעודת חתן ובו' עכ"ל, והביאו בס' אוצר הפוסקים שם סי' ס"ה סעיף א' ס"ק א' עיי"ש.

וכתב שם: לפ"ז נר' דכיון שהמאכלים שבבר נעשו רק לטועמים מעט באקראי משמחת החתן ודמי קצת למה שרגילים לשלוח מהתבשילים שהוכנו לסעודת חתן ואע"פ שזה שונה משם דשם היו אוכלים את התבשילין שלא במקום הסעודה שהוכנה לחתן והכלה בעוד שבני"ד אוכלים מהבר באולם שהוא מקום החופה והסעודה של החוה"ב וזה נעשה גם בשביל החברים של החתן מחישיבה שבאים לשמח את החתן עכ"פ כיון שאוכלים את זה באופן ארעי בעמידה או בשולחן צדדי העשוי לאוכלים מהבר וניכר לכל שהאוכלים מהבר אינם מכלל המסובים לסעודה א"ב נר' שמותר לאדם לאכול מהבר אע"פ שלא יצא לו לשמח את החתן עוד י"ל דכיון שאינו אוכל פת לא חשיב לנהנה מסעודת חתן דבלי פת לא חשיב לסעודה כעין מש"ב המאמ"ר סי' תקמ"ו לגבי איסורין בחו"ה דבמיני מרקחת מותר משום דבלי פת לא חשיב לסעודה והביאו האחרונים את דבריו וא"ב ה"ה בני"ד וכ"ב בשו"ת יבי"א ח"א או"ח סי' כ"ז ס"ק י' בנידון דידיה עיי"ש. עכ"ד.

ואמנם חזיתי להרה"ג משה חליוה שליט"א בספר גם אני אודך מתשבותיו חלק יא סימן כה, כתב להעיר ע"ד, בזה"ל: ועם שאיני כדאי להעיר אדברי השער"י מ"מ דבריו שגבו ממני דהא איהו גופי' הרגיש בריחוק הדמיון בין דברי העזר מקודש לנידונו, ובפרט דכהאידנא הבר מלא כל טוב ופעמים שבבר המצא תמצא תקרובת יותר מן השלחנות ואף אלו המסובין ממלאין מן הבר צלחותיהם וע"כ ברירא דהבר הוי בכלל סעודת חתן וכיון שגם אין דמיון בין מ"ש העזר מקודש לנד"ד במילא צ"ב נמי מ"ש השער"י דכיון שאוכל זה בדרך עראי וניכר שאינו מכלל המסובים לסעודה ע"כ מותר לאכול מן הבר בלא לשמח החתן דהא הך לישנא דנקט העזר מקודש בין כל המסובים קאי אגוונא דאוכל שלא בבית חתנות אך כל דאמנם אוכל בבית חתנות מה נ"מ ישנה אם יאכל דרך עראי או קבע ובין אם יהיה בינות המסובים ממש או בצידו של האולם מאחר דסו"ס קאכיל בבית חתנות כמו דפשיטא דאם יאכל סעודת קבע לבדו בצד בית חתנות ולא בין המסובין

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

דמקרי נהנה מסעודת חתן ותו יש לעיין במ"ש בשלהי דבריו דכיון דאוכל בלא פת לא חשיב לנהנה מסעודת חתן דבלי פת לא חשיב לסעודה דלכאורה המאמ"ר גופי' התם כתב בהדיא דבריו אמיני מרקחת ע"ש היטב אך מה דמצוי בבר כהאידנא מיני מאפה פשטידות ובשרים וכו' וכו' לכאו' בזה אף אי לא אוכל לחם מ"מ מעצם הסברא ודאי הו"ל בכלל סעודת חתן, ואף את"ל דיש לדחות דברינו מ"מ לכאורה כיון דאוכל בבית חתנות מיגרר בתר הני דאוכלין פת וכל המוגש שם הו"ל בגדר סעודת חתן ותו דיש להעיר דמלישנא דחז"ל נראה דעיקר הקפידא בהא בהיכא דנהנה מסעודת חתן ובגוונא דאוכל מן הבר פשיטא דסו"ס נהנה מינה ובשגם דבכ"מ חזינן דאף אי אינו אוכל פת חשיב דמשתתף בסעודה וכסעודת מצוה דסיום מסכת בתשעת הימים ועמ"ש בתשובותינו גם אני אודך חלק י"ג סימן כ"ט ע"ש היטב וכהנה יש להאריך מכ"מ וע"כ לפענ"ד נראה דאף האוכל מן הבר לבדו בבית חתנות מיקרי דנהנה מסעודת חתן ואמנם דאף דחשיב דנהנה מסעודת חתן בהא גופא כתבנו בתשובותינו הנ"ל לדון איזה צדדים דנהגו עלמא להקל בזה דאוכלין אף בלא שמשמחים החתן ע"ש ואכמ"ל עכ"ד, ויש להוסיף עוד שהרי מנהג העולם לשר על הבר בפני עצמו, ואם הבר הוא בר בשרי זה תוספת של עוד עשרות שקלים לכל מנה, וכי לא שייך בזה נהנה, וכ"ש באולמות שיש בר לפני החופה, ובסוף החתונה, שהוא כמעט כמו המנות באולם, דסו"ס הרי הוא נהנה.

ובספר ישמח לב (ח"א סימן רנא) הו"ד מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שמי שהגיע לחתונה בזמן שהחתן בחדר יחוד, מותר לו להנות ולאכל מהסעודה ואף שהולך קודם שיצא החתן מחדר היחוד, והוא משום שבזה שהוא נמצא בין הנוכחים בחתונה ג"כ נחשב שמשמח החתן כיון שהוא ישמח לשמוע שהיה ציבור גדול. וכה"ג הובא בקובץ מה טובו אוהליך יעקב (חלק יב עמ' סו) מהגה"צ רבי שריה דבילצקי זיע"א במי שמגיע לחתונה בשעה שהחתן נמצא בחדר יחוד ורוצה לצאת מהחתונה שראוי שלא יהנה מהסעודה משום הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר על חמשה קולות ואדם חשוב עצם הדבר שהחתן רואה אותו משתתף בשמחתו חשיב שהוא שימח את חתן, ואדם פשוט אם רוקד חשיב כמשמחו אף שהחתן אינו רואה אותו שהוא רוקד ביחד עם כולם אבל בתנאי שהחתן נמצא באולם ועוד הובא שם, שמי שבא לחתונה בזמן שהחתן נמצא בחדר יחוד וטעם משהו מחויב לחכות עד שיצא החתן מהחדר יחוד כדי שלא יהיה נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עכ"ד הגה"צ רבי שריה זיע"א.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

וכן בשו"ת ברכת יהודה (חלק ז חלק אבן העזר סימן ח') נשאל בזה הגאון רבי יהודה ברכה שליט"א והעיר חדא שהרי גמ' זו לא הובאה בדברי הפוסקים, מלבד ממה שהובאה בסמ"ג עשין מח ובטור אבן העזר ריש סימן סה ובמג"א סימן קנו סק"ב, ומ"מ למעשה יש לחוש לדברי התלמוד, אבל מ"מ כיון דאינו אלא חומרא מדבריהם דכ"מ שכתוב עובר אינו אלא אסמכתא, כי עובר לאו דוקא, א). י"ל דהחתן מוחל שהרי הוא יודע שיש אנשים שממהרים לדרכם ואפ"ה הרי הוא מתעכב בחדר יחוד, ובשו"ת יביע אומר ח"א חאו"ח סימן כז אות ט' כתב בפשיטות דמהני מחילתו של החתן יעו"ש.

ב). י"ל בפרט שנותנים מתנות לחתן ויש לו בזה שמחה גדולה, וכתב דאף שבשו"ת תשובות ונהגות ח"ג סימן תד כתב שלא מהני מה שנותנים מתנות לחתן כיון שלא נותנים לו את המתנות ביד, יעו"ש, אין זה מוכרח, ושכן תפס עליה בשו"ת שערי יושר ח"ה סימן קז.

ואולם כתב שמאחר שהברה פעמים מסכימים ההורים ביניהם שהמתנות ילכו להורים וממילא בכה"ג הרי המתנה לא תשמח את החתן, וכתב שם שמש"כ בשו"ת שבט הקהתי ח"ג סימן שכ לדון למי שייכים המתנות, אינו מובן שהרי בדרך כלל רגילים לקבוע מראש למי יגיעו המתנות. [א.ה אחד מידידי סיפר לו שאביו אבי הכלה חשב שהמתנות ילכו אליו ולהורי החתן, ולבסוף בתו הכלה רצתה לקחת את המתנות לזוג, ולא יכל לריב עמה, הרי לך דכ"ן יש שינויים, ואולם נראה דהתם הוה חוצפה יתירה ואין ללמוד מהתם]

ג). עוד כתב להביא מש"כ לחדש בשו"ת שבט הקהתי (ח"ה סימן רל) שכל האיסור בזה אינו אלא בזמן שהחתן הוא שם בסעודת החתונה ונהנה מהסעודה ואינו משמחו יעו"ש.

ועוד כתב שם בברכת יהודה שי"ל שכל החיוב בזה לשמח את החתן הוא רק למי שמכיר את החתן, אבל לשאר הקרובים רחוקים או ידידים של ההורים שבאים מחמת הורים אין עליהם חיוב זה שהרי אין לחתן קשר איתם, וללכת לחתן ולומר מיהו בדרך כלל אינו מתאפשר בחתונות של היום שנעשים בזמן קצר, ובפרט שהתזמורת מזמרת בקול, ולא שומעים איש את שפת רעהו.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ועוד כתב שיש מקום להקל היכא שאוכלים רק בר בלי לחם שהוא קל יותר, והוא קיל טפי שהרי אמרו חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן וכו' וכל שלא קבע סעודתו על הפת, אינו בכלל סעודה, ושכן מבואר ביביע אומר שם. ולכן הסיק שם דהיכא שהחתן נמצא בחדר יחוד.

ובגם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה חלק יא סימן ג' כתב לדון בשאל היכא שהחתן נמצא בחדר יחוד, וכתב להביא מש"כ הגר"ש הכהן גראס שליט"א והו"ד בשו"ת וישמע משה סימן שמא מש"כ בספר טעמי המנהגים עניני אישות אות תתקפ, שכתב בשם בעל הקרבן עני שמה"ט נהגו שאבי הכלה עושה לסעודת הנישואין ולא אבי החתן כדי שעי"ז לא תלשב סעודת חתן ושוב לא יהיו בני אדם נכשלים במה שנהנין מהסעודה שאינה משמחין את החתן, יעו"ש, וכתב להעיר ע"ד דהרי בגמ' לא חלקו בזה, ומי אמר שבזמן חז"ל החתן שיילם הוצאות הסעודה מכיסו, שהרי בפשטות משמע שסעודת חתן היינו כל שסועדים בסעודת חתן.

ועוד בענין זה ראיתי בספר אהל יעקב (הלכות שבע ברכות עמ' צג) ששאל הגר"מ גבאי שליט"א למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א במי שאכל לפני החופה ולא שימח החתן אם עובר בה' קולות כמבואר בברכות ו' ע"ב, והשיב לא עובר כי בראיתו שמחו.

ושוב ראיתי עוד להגאון האורחתיך למדני בשו"ת אורחותיך למדני (ח"ז סימן רז) שנשאל האם יכול לאכול בבר אם החתן לא נמצא באולם או שלא יצא לו לשמחו, האם זה מותר כיון שאי"ז סעודה ממש, ויעו"ש מש"כ לבאר הה' קולות שהרי כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה אחד מחורבות ירושלים, וא"כ ממילא כיצד הוא יכול לבקש באותה סעודה ובנה ירושלים עירך במהרה בימינו שהוא לא שימח חתן וכלה, ולכן אמר רב הונא שהוא עובר על הקולות, ולפי"ז כתב שם שהוא דוקא בסעודת פת, ושכן יש לדקדק מדברי רב הונא שאמר כל הנהנה מסעודת חתן דהיינו סעודה ממש והיא בפת, והלשון של כל הנהנה דהיינו אפילו שאוכל רק כזית פת בלבד עדיין זה בכלל נהנה, והטעם שזה אסור מפני שכיון שיש חיוב עליו לברך ברכת המזון ולבקש על בנין ירושלים והיחוד שם בין עם ישראל והקב"ה ממילא עובר בחמשה קולות. ויעו"ש שהביא לדברי הפרישה שיש חיוב דוקא למי שנהנה וכו' יעו"ש, ומ"מ רק מי שאוכל בסעודת פת ואינו משמח אותם הוא עובר.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ולפי"ז כתב לחדש שם באורחותיך למדני שמי שאינו משמח החתן והכלה קודם ברכת המזון, אף הוא שולח מתנה להם אחרי החתונה ויש להם שמחה אחרי החתונה מקבל המתנה עדיין הוא עובר על חמשה קולות שהקול החמישי הוא ברכת המזון בחתונה, ומ"מ כתב שם שי"ל שאם נותן מתנה בתוך הסעודה לחתן וכלה אף שהם לא פותחים את המתנה מ"מ סו"ס אכתי יש להם שמחה.

וכתב שם עוד ששמחת חתן הוא אף עם האורח לא מדבר עם החתן אלא הוא משתתף בריקודים עדיין זה בכלל משמח חתן כיון שיש לחתן שמחה במה שהוא רואה את כל האורחים מרקדים לפניו וברוב הם הדרת מלך.

ומ"מ הסיק שם שמי שאינו בא לאכול בסעודה עצמה אלא רק בא להגיד מזל טוב לאבי החתן או אבי הכלה והוא אינו משמח את החתן בדברים מותר לו לאכול מלאכים אבל לאכול פת, אלא א"כ באמת ישמח את החתן והכלה.

וראה עוד בשו"ת מחקרי ארץ חלק ו' אבן העזר סימן ח לדידי הגרמ"ר שעיו שליט"א כתב לחדש שמה שאמרו רז"ל כל הנהנה ולא כל הסועד או כל המיסב בסעודת חתן, ומשמע שאפילו הנאה כל שהיא אין לטעום אם אינו משמחו, וכתב שלזה אמר כל הנהנה שתיבת כל באה לרבות אפילו שאינו סועד ממש אלא רק טועם ונהנה, והביא מש"כ הבן יהוידע בברכות דף ו' ע"ב שפירש שתיבת כל באה לרבות אפילו בנישואי בת כהן לישראל, או בת תלמיד חכם לע"ה, אלא שאי"ז כ"כ במשמעות הלשון לפי שתיבת כל באה לפני נהנה שמשמעותו לרבות כל הנאה, ולא אמרו הנהנה מסעודת כל חתן או הנהנה מכל סעודת חתן ומדאמרו כל משמע לרבות כל שהוא הנאה ויעו"ש עוד במה שהאריך בכ"ז.

האם דוקא היכא שהחתן שהוא מכסף החתן

והנה מה שי"ל שהיכא שאין החתן משלם את סעודת החתונה כמו שנראה מדברי הגמ' בריש מסכת כתובות שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, וכמו שכתוב בגמ' בכתובות דף י' ע"ב, וכמו דמשמע מכמה דוכתי בגמ' התם, יעו"ש.

וממילא הגמ' קאמרה שמי שלא משמח לחתן עובר בחמשה קולות, אבל היום שבדרך כלל אבי החתן ואבי הכלה משלמים את הסעודה ממילא י"ל שגם מי שאוכל ולא משמח את החתן והכלה אינו עובר בחמשה קולות, אבל

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

מאידיך י"ל שמה שהגמ' בברכות אמרה כן, היינו לסימנא בעלמא, אבל גם אם אבי החתן והכלה משלם את הסעודה מי שאינו משמח החתן והכלה עובר בחמשה קולות, ואמנם ראיתי בספר טעמי המנהגים (אות תתקפ) שכתב בשם הקרבן עני, וכן בפסקי תשובה (סימן קצד בהג"ה בשם השפת אמת) שמה שהנהיגו שאבי הכלה עושה את הסעודה לחתן שלא יעברו על מה דאיתא בגמ' בברכות דף ו' ע"ב שכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, ולכן עושה אבי הכלה את הסעודה וממילא אינו נקרא סעודת חתן עכ"ל, ונראה מדבריהם שאפילו אבי החתן עושה הסעודה אכתי מיקרי סעודת חתן, ולזה בעינן שאבי הכלה ישלם, אבל מ"מ יש להבין בדעתם דאף דסו"ס אבי הכלה עושה הסעודה הרי אכתי הוא עושה הסעודה לשמחת החתן, וממילא אכתי שייך לומר שמי שלא ישמח החתן והכלה עובר בחמשה קולות דאטו הסעודה נועדה בשביל אכילה גרידא, הרי עיקר הסעודה דיהיה שמחה וממילא ישמחו לחתן ולכלה.

וכן ראיתי שכתב בגם אני אודך תשובות הרה"ג משה חליוה שליט"א חלק יג סימן עה, וכתב ולפענ"ד נראה דאין כוונת גמריין למימר דהחתן גופי' טורח בהסעודה דהא יכל נמי להזמין כל הסעודה בלא לנקוף אצבעו זולת תשלום עבור הסעודה ואמנם הא אם יבטל זה יגרם לו הפסד ועל כן הוי בכלל חזקה ופשיטא נמי דאם הורי החתן טרחו בסעודה עבור סעודת נישואי בנם דאין סברא לומר דלא אכפת להחתן ולא מידי מהפסדם וע"כ מטין הדברים דזהו נמי הוי בכלל החזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא דאמנם למ"ש הקרבן העני דאבי הכלה עושה סעודת הנישואין שוב יל"ד לאידיך גיסא דלית ליה חזקה מדלא הו"ל שום הפסד בזה, וכתב עוד שמצא למרן החזו"א זלה"ה בספרו אהע"ז סימן ס"ז ס"ק י"ז דכתב בתו"ד וז"ל ומש"כ ב"ש ס"ק י"ח שאם לא טרח בסעודה אינו נאמן בשטמ"ק כ' די"א דסעודה לאו דוקא וזה נראה גם דעת הר"מ פי"א מה"א שהוסיף בה דברים והופך שמחתו אבל ואף לדעת הרשב"א נראה דסעודה לאו דוקא, אלא כל ריבוי שמחה ופרסומא מילתא בכלל החזקה, ואין חסרון במה שטרחו ב ב ית הכלה דמ"מ מקרי הוא העושה השמחה והכל בכלל הטורח קבלת השמחה והמריעות ומטריח את הבריות ברבוי שמחתו ויצאנו מחשש הב"מ בזה אח"כ ראיתי בט"ז שכ' ג"כ כה ב מ וצ"ע עכ"ל וע"ש מיהו עמ"ש בספר שיעורי הגרי"ג למרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א עמ"ס כתובות סימן נ' ס"ק א מהראשונים דנראה מינייהו דכל דלא טרח בסעודה ליכא בזה חזקה דנא ע"ש וכמדומה שלא הביא שם לדב רי מרן החזו"א ז"ל דמייתנין וצ"ע

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

מהא ועוד יש לן הרהורי דברים בזה ומסוגי' דקידושין דמ"ה ע"ב וצ"ב כעת ובדברי מרן החזו"א ז"ל מבואר דאף דהחתן לא טרח ולא שילם על סעודה זו וגדולה מזו הורי הכלה טרחו בה או שילמוה מכל מקום הא נמי הוי בכלל הך חזקה דאין אדם טורח ב סעודה ומפסידה ודוק בזה היטב הדק. עכ"ד.

ואמנם ראיתי בשו"ת משנה הלכות (ח"י סימן רכח) שכתב בהא בזה"ל: איברא דנלפענ"ד לחדש דבזה"ז דע"פ רוב אבי הכלה הוא עושה הסעודה כמבואר בראשונים ובש"ע כה"ג ליכא הנהנה מסעודת חתן דלאו סעודה דיליה הוא אלא של אבי הכלה ואם נסכים לזה א"כ לכאורה עכ"פ מצינו דינו ורגלינו היכא דאבי הכלה משלם עבור החתונה אבל כפי המנהג שמשלמים מחצה על מחצה אכתי ליכא רפואה לזו. האמנם י"ל דבזה נמי דוקא שהחתן הוא משלם דמי הסעודה אבל היכא דאבי החתן משלם לא גרע מהכלה או אבי הכלה ולפ"ז בזמן הזה דע"פ רוב ורובא דרובא חתן יושב בישיבה ולית ליה מגרמי' כלום והכל מוטל על אבי החתן ואבי הכלה אולי ליכא כה"ג איסור ואינו עובר כלל כיון דבאמת לאו סעודת חתן הוא. עכ"ל. ומבואר מדבריו לחדש דדוקא היכא שהחתן משלם, דהא סו"ס היכא דלא משלם ליכא קפידיא של החתן. וכן כתב בשו"ת חיי הלוי (חלק ג' אבן העזר סימן פח אות ד') שי"ל שהיכא שההורים משלמים אין את החשש של כל הנהנה מן סעודת חתן ואינו משמחו.

והנה יש לדון לכאורה האם אשה צריכה לשמח את הכלה, וחתן נקטו בלא דוקא, או דלמא דחתן דוקא ואשה פטורה מזה? ולכאורה יש לומר דלפי מש"כ שדוקא סעודת חתן א"כ י"ל דעל המשמחות את הכלה אין את הדין הזה, ולכאורה י"ל דאם כתוב דעובר בחמשה קולות וזה קול חתן וקול כלה, ממילא פשוט דלכו"ע יש חיוב לנשים לשמח את הכלה, ומנהגת הח"ח דהבאנו לעיל נראה דגם לגברים יש חיוב לשמח את הכלה.

והנה ראיתי לבעל המשנה הלכות זיע"א שכתב לדון האם עוברים היכא שנהנה שראה את האוכל, וכך כתב בשו"ת משנה הלכות חלק י סימן רכז בזה"ל: ורק להשתעשע בפטפוטי דאורייתא נפל בליבי בהא שאמרו הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו אם מי שהוא בא לחתונה ונהנה הרבה מהסעודה ומכל מה שראה, אבל לא אכל מהסעודה אי הוה בכלל נהנה או בעינן הנאת אכילה והנה מצינו הנאה בלי אכילה ובתורה כתיב ויחזו את אלהים ויאכלו וישתו ובגמ' (יומא ע"ד ע"ב) המאכילו מן במדבר למען ענותך רב אמי ורב אסי וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל, אמר רב

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

יוסף מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין. אמר אביי הלכך מאן דאית ליה סעודתא לא ליכליה אלא ביממה א"ר זירא מאי קרא טוב מראה עינים מהלך נפש, נראה דראי' חלק מאכילה הוא.

ובגמ' סוטה י"ד דרש ר' שמלאי מפני מה נתאוה משה ליכנס לא"י וכי לאכול מפרי' הוא צריך או לשבוע מטובה וכו' ובגמ' ברכות ל"ב אמר ר"א גדול תפילה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה שנאמר אל תוסף דבר אלי וסמוך ליה עלה ראש הפסגה ובפנים חדשות נחלקו אי בעינן שיאכלו שם ובגמ' כתובות ז' ובש"ע א"ע סי' ס"ב ס"ז וי"א שאפילו היו בשעת החופה ושמעו הברכות אם לא אכלו שם עד עתה מקרי פ"ח כו' הג"ה וי"א דאם היו שם פנים חדשות אף על פי שאין אוכלין שם מברך בשבילם לילה ויום ובס"ח י"א שאינם נקראים פ"ח אלא א"כ הם בנ"א שמרבים בשבילם וכו' וכתב הב"ח אפילו עכשיו אינם מרבים אלא הם ראויים להרבות בשבילם הוי פ"ח והיינו לדעת הפוסקים דס"ל דפ"ח הם שאוכלים שם אבל להר"ן לא צריך להרבות בשבילם אלא ששמחים בשבילם בני החופה עיין ח"מ סק"א וב"ש סק"י. עכ"ד. ומבואר דתלי ליה במח' ה[ו]סקים אם בעינן לאכול בשביל הפנים חדשות וממילא אם בראיה עבר, ואמנם אכתי נראה לענ"ד הקטנה דהוא חידוש עצום שרק בראיה יעבור, ובעיקר מש"כ להביא ראיה מדברי הגמ' בסוטה דף יד ע"א, לשבוע מטובה, דהיינו הראיה, הנה בקובץ באר התורה (מס' 92 עמ' 8) בירושלמי בסוף מס' קידושין (פ"ד הי"ב) ר' חזקיה ר' כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראתה עינו ולא אכל ר' לעזר חשש להדא שמעותא ומצמית ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא ע"כ, ובפירוש קרבן העדה ביאר דמה שמי שלא אכל עתיד ליתן דין וחשבון משום שחטא על נפשו שסגפה חינוס ע"כ. ובפני משה ביאר שנפשו מסתגפת בהתאות על הדבר ונמצא חוטא על הנפש, ומשמע דעיקר הטעם בזה שעתיד ליתן דין וחשבון הוא מחמת שמסגף נפשו, והמשים עצמו בתענית נקרא חוטא כמבואר בגמ' בנזיר וכן נפסק בשו"ע ס' תקע"א. יעו"ש עוד במה שהארכת בזה, וממילא י"ל דהיינו לשבוע מטובה באכילה, אבל בלא אכילה אכתי לא חשיב הנאה.

ובקובץ מה טובו אוהליך יעקב הובא תשובת הגר"ע אוירבאך שליט"א שנשאל באחד שבא לחתונה בשביל אביו של החתן וכיו"ב ולא בשביל החתן, האם הוא עובר בחמשה קולות שלא שימח את החתן, תשובה: אינו

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

עובר, ויעו"ש שהוסיף הגרי"א סקוצילס שליט"א שלאחר משא ומתן ארוך, אמר הרב שיעשה רקידה לפני החתן, והשואל לא היה ברור לו, מה היא דעת הרב, ושאל את הגרב"צ קוק שהיה ששם, שבודאי שזה בסדר.

האם האיסור גם בשתיה

והנה יש לדון האם איסור להנות מסעודת חתן ולא לשמחו הוא בדוקא אכילה או גם ששותה האם נקרא מסעודת חתן, וראיתי בגם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה חלק טו סימן כז שכתב דלכאורה גדר האיסור הוא כשנהנה מהסעודה, ולפי"ז כתב לדון שם האם גם בשתיה מיקרי בגדר הנאה מהסעודה, די"ל דסו"ס נהנה מדבר מהסעודה, וכתב דיש לדון בזה לפי מה שכתבו הפוסקים לדון האם שתיה בכלל אכילה או לא, ואולם כתב דיש לומר לדינא דסו"ס מה דבעינן שיהיה הנאה וממילא גם שתיה חשיב הנאה, אלא דאכתי אינו ברור דהוא בגדר סעודה, וציין למש"כ בגם אני אודך מתשובתיו חלק יא סימן כא האם שתיה בסיום מסכת מהני לבכורים להפטר מתענית בכורות, ויעו"ש עוד מה שציין למש"כ לדון בזה בענפי משה ר"ח סימן י' שמוכח דשתיה מיקרי להשתתף בסעודת מצוה וא"כ ה"ה הכא. יעו"ש.

ועתה ראיתי בספר מנחה לחיים (עמ' קעה) שאל למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה"ל: כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר וכו' האם מיירי באוכל פת דוקא או דילמא גם שאוכל מיני תרגימא וכו' ושאר תבשילים ומאכלים מממונו של החתן, והשיב כל דבר, ואמנם מעיקר לשון השאלה נראה דהשאלה היא משום שזה ממנו של חתן, וראה עוד במש"כ בזה לעיל, ומ"מ כדברי מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, כן כתב בשו"ת שבט הקהתי ח"ה סימן רל כתב שיש חיוב לשמח אפילו שלא אכל כשיעור, ובשו"ת ישיב יצחק חלק יד סימן מו מח יעו"ש.

אם לקח אוכל לביתו

וכתבו בפוסקים לדון אם לוקח אוכל לביתו, האם הוא בכלל האיסור דנהנה מסעודת חתן ואיני משמחו עובר בחמשה קולות, הנה בספר עזר מקודש (אבן העזר סימן סה) כתב, שאם לוקחים האוכל לבית אין בו האיסור שלא שמח את החתן, וז"ל: גם נראה פשוט דלא שייך הכא דנהנה מסעודת חתן כי אם במה שאוכל על הסעודה שהכינוה במקום חופה לסעודת חתן וכלה וכו' כל שאין אוכל מהסעודה בין כל המסובין לשמחת חתן וכלה בבית

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

החתנות, אין בזה משום נהנה מסעודת חתן והרי ביו"ד סימן שצ"א יש מתירין גם לאכל לאכול בין המשמשין והרי לאכל אי אפשר שישמח את החתן וכלה כלל ובפרט שאיננו יכול לבוא לחדרם לכו"ע עי"ש, ומפורש שעיקר הקפידא רק לאכול שם, אבל מי שאינו אוכל שם אף שנהנה אין בזה קפידא. וכן כתב הגר"מ גרו"ס שליט"א בספר כלולת חתנים (עמ' כח) שמותר לדינא לאדם לקבל מאכל ומשקה לביתו מסעודת חתן אף אם לא שימח אותו, ובהערה שם כתב שהוא פשוט מדינהא שהרי כל הקהפדה של נהנה מסעודת חתן ואינו משחו אינוא לא במקום שהוא נמצא במקום הנישואין.

ואולם בשו"ת משנה הלכות (ח"י סימן רכח) כתב לאסור בזה דסו"ס הרי נהנה, וכן כתב בספר אגרא דבי הלולי (עמ' פד) כתב שראוי להזהר שלא לקחת לביתו מסעודת חתן אלא א"כ היה שם ושמחו, וע"ע בספר ישמח לב (ח"א עמ' קפז) שכתב ששאל למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א באדם שלא השתתף בחתונה והביאו לו לביתו מאכל מסעודת החתונה האם שייך לומר בזה נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, והביא לו הגר"ח קניבסקי שלא מסתבר לומר דהוי נהנה מסעודת חתן כשאינו נמצא בסעודה, וכתב שם שהוסיף הגר"ח דעדיין צ"ע קצת, וע"ע במש"כ בהא בספר תורת הישיבה הנדפ"ח מהדורת תשפ"א עמ' תיג, שבחורים ההולכים לשמחת חברהם אין להם לקחת מהאולם צידה לדרך כגון בקבוקי שתיה סגורים וכדו' אולם דברים שאין מקפידים עליהם או שעומדים לזריקה מותר לקחתם, ובהערה 38 ציין שם למש"כ בפרק כב ס"ה יעו"ש. וע"ע בגם אני אודך תשובות הרב שלמה דורי ח"א סימן כה שכתב שאין לקחת ללא רשות מי שלא הוזמן לשמחה, אף שישמח את החתן, אלא א"כ היכא שמגיע בסוף שבלא"ה האוכל יזרק יוכל להגלל בכלל משמחי החתן ולאכול שם.

וכן בגם אני אודך תשובות הגאון רבי יקותיאל ליברמן (סימן קסח) נשאל בדין עוברים ושבים האם מותר להם ליכנס לאולם שמחות לטעום מהכיבוד קל שמכינים שם לקהל המוזמנים. וכתב שם להביא ראיה ממה שנשאל בשו"ת שלמת חיים (סימן תשעב) בזה"ל: "מי שצריך ליטול ידיו, אם מותר לו ליקח מים מביהכ"נ שהוא אינו מתפלל שם ואינו לומד שם, רק במקרה עבר דרך הביהמ"ד ונכנס שם ונוטל ידיו, אחרי דבזה עושה היזק ממש לשמש שיצטרך להביא עוד מים, או אפשר אח"כ יחסר מים להמתפללים ולומדים שם. והגם דעל מעט מים מסתמא אין קפידא כ"כ, אבל לפעמים

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שעוברים דרך הביהכ"נ הרבה אנשים שצריכים ליטול ידיהם, ובאופן כזה בודאי שיש היזק וקפידא. והנה, בשו"ע (או"ח קנג, ז) מצינו, דביהכ"נ של כרכים אינו נמכר אפילו אם יסכימו כל בני העיר, משום שמא יש אחד בסוף העולם שאינו מסכים, נמצא דהביהכ"נ וכליו שייכים לכל העולם, א"כ אפשר גם לענין המים שבביהכ"נ שייך לכל מי שצריך ליטול ידיו, ואולי כששוכרין להשתמש אדעתא דהכי נשכר. ואפשר יש לחלק, דהתם אמרינן שמא אחד בסוף העולם יבוא לכאן להתפלל, והוא אינו מסכים על המכירה, משא"כ הכא המים שמביאים לביהכ"נ, הוא רק הכנה כדי שיוכלו להתפלל וללמוד שם, אבל זה שאינו לומד שם וכדומה, מה שייכות יש לו עם המים, ואולי צריך ליכנס לביהכ"נ ללמוד שם קצת. והשיב שם בשלמת חיים בזה"ל: "צריך לישאל להגבאי אם יתן רשות". ולפי"ז כתב שם, ומהוראתו לענין בית הכנסת שהיא של רבים, ויש לכל אחד חלק בו, ואעפ"י"כ צריך לבקש רשות מהגבאי, יש ללמוד במכל שכן בשאלתו שנוגע לכספי יחיד, דאין להם לטעום בלא רשות בעלי השמחה, דודאי טעימת עוברים ושבים יכול להזיק לבעלי השמחה, ומקפידין על זה. והוסיף עוד בזה שמלבד זאת יש להוסיף גם, שיש כאן חשש דנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו שעובר בחמשה קולות, ואם אינו מן המוזמנים, אין החתן והמחותנים שמחים בו, ונמצא עובר בחמשה קולות. ולכן ודאי שאין ראוי, ואפשר שגם אסור לעשות כן. עכת"ד.

ובספר שפתי איל (עמ' נד אות י') שהביא ששאל למרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל בעל האילת השחר, האם נמצא בחתונה וכדומה יכול לקחת עודה מהשמחה לביתו, ואמר לו שיש לשאול את הבעל הבית של השמחה, ובספר זכותא דיעקב (עמ' כג אות לב) כתב ששאל להגאון הציץ רבי יעקב אידלשטיין זצ"ל בענין אדם שנכנס לחתונה שלא הוזמן אליה אם מותר לו לאכול שם, ואמר לו זה תלוי אם המנות שנשארות המשפחה נותנת אותם לארגון חסד או לוקחת לעצמה ואם זה לעצמה יכול להיות שזה גזל ואם זה לצדקה הוא צריך להיות בגדר של עני שיכול לקבל, ואם מרשים לו בודאי יכול לאכול.

ובספר חמדת חיים לידידי הגר"ח מלין שליט"א (עמ' שנג) הדפיס בסוף הספר התשובה שקיבל מהגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א אודות השאלה מה הדין במי שהיה בשמחת חתן וכלה והביא אוכל מהחתונה לביתו האם מותר לבני ביתו לאכול מזה שהרי הם לא שמחו את החתן, ועוד שאלו

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

מה הדין במי שבא לחתונה כי מכיר את אבי החתן או את אבי הכלה ולא אמר מזל טוב לחתן האם עובר על הנ"ל אם טועם מהסעודה.

והשיב לו בזה"ל: והנה כדי להשיב על הנ"ל ראשית דבר יש להקדים דברי רש"י שם בברכות ד"ה עובר בחמשה קולות שכתב, מזלזל בחמשה קולות שבירך בהם הקב"ה את ישראל עכ"ל, והדברים מובנים, דאין זה כעובר על שאר איסורים אלא דזה ענין של זלזול, במה שלא מחשיב בעיניו שמחת חתן, וחז"ל רצו שהדבר יהיה חשוב בעינינו ואמרו שלא יהנה אדם מסעודת חתן מבלי לשמחו, אולם כל זה רק לכתחלה, אבל אם הביא מהסעודה לביתו, בודאי שלא נאסר המאכל לאנשי ביתו, ומותרים הם ליהנות מזה, דמה יש להם לעשות כעת, וזה אפילו היכא כשהאב לא שימח את החתן, וכש"כ היכא ששימח, דאז י"ל דזכה במאכל לעצמו כדין, ושפיר רשאי ליתן גם לאחרים ופשוט, ולענין שאלה הראשונה, המנהג בזה להקל ויש בזה לימוד זכות לענ"ד, דנראה דגם אם לא נתן מזל טוב בפועל לחתן דעי"ז יוצא ידי חובה וכדכתב בס' ראש פינה (סי' ס"ה) דזה בגדר משמחו, ובס' עזר מקודש כתב דאם הוא אדם חשוב מקיים השמחה בעצם ביאתו, וע' באמרי יעקב (אהע"ז סי' ס"ה ס"ק א'), מ"מ נראה דגם אנשים שאינם חשובים במיוחד אם באים לכבד את החתונה וניכר בהופעתם שזה עבור מטרה זו, גם זה בגדר הנ"ל, משום דעצם הגעתם לחתונה לכבד את החתונה זה גורם הנאה ושמחה לחתן, דהרי ריבוי האורחים מביא לו כבוד ושמחה, ולכן גם אם אין החתן נמצא באותה שעה באולם שיוכל לתת לו מזל טוב אין זה לעיכובא, ויוכל ליהנות מהכיבוד שמקריבים לפניו המחותנים וכן הוא המנהג, ולפ"ז מה שאסרו חז"ל ליהנות מסעודת חתן, זה אמור באופן שהוא נהנה ואין שום כבוד מזה לאדם, אולם כל זה בתור לימוד זכות ליישב המנהג, אבל לכתחילה ודאי ראוי לדקדק בזה, וכשהחתן נמצא באולם (לאפוקי כשהוא עדיין נמצא בחדר יחוד דא"צ להמתין לו) יש ליתן לו מזל טוב ודברי ברכה לשמחו בזה, וכש"כ מי שבידו לרקוד לפניו לקיים בשלמות מצוה זו. עכ"ד הגרי"מ שטרן.

אם מכיר רק את אב החתן או את אב הכלה ולא משמח את החתן האם עובר בחמשה קולות

יש לדון היכא שמכיר רק את אב החתן או את אב הכלה אבל לא מכיר את החתן, האם צריך לשמח את החתן, ובספר דף על דף עמ"ס ברכות שם, כתבו להביא בשם הגרב"ד פוברסקי שליט"א ראש ישיבת פוניב'ז שכתב בזה"ל:

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

נתעוררתי שאלה כשבאתי פעם לבית החתנות והי' קודם החופה, וישבנו עם החתן וכבר נהניתי מכוס משקה שהי' על השולחן, אולם קודם החופה נאלצתי ללכת לחופה אחרת לסדר חו"ק, ועלה ספק בלבי כי יתכן שכבר נהניתי מסעודת חתן שהרי הכיבוד שהי' שם הי' לקראת החתונה והרי זה סעודת חתן, ומפני שעזבתי קודם החופה עדיין לא קיימתי מצות שמחת חתן וכלה שעדיין לא נכנס לחופה, ונמצא שהייתי נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, אך מסתבר לומר שגם ביקור קצר זה נותן שמחה בלבו של חתן גם אח"כ וצ"ע. ע"כ, ונראה מדבריו שיש חיוב לשמח חתן וכלה, אפילו עוד לפני החופה, כיון דסו"ס הכיבוד הזה היה לחתונה ממילא נקרא סעודת חתן, וממילא יש חיוב לשמחו.

ולענ"ד נראה ששמחת חתן הוא מהרגע שמלויים את החתן והכלה לחופה, וכמו שהשיבני הגר"ש ללוש שליט"א לגבי גדר הדין של פנים חדשות שיש להוכיח מדברי הרמב"ם בהלכות אישות פרק י' הלכה א' ו' כותב, יביא אותה לתוך ביתו ויטייחד עמה ופירשנה לו ויחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה, והוא הנקרא נישואין בכל מקום, ומשתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבלעה ובלבד שתהא ראויה לביאה וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין. עכ"ד,

וכתב לבאר שנראה מדברי הרמב"ם, שהקידושין נעשו י"ב חודש קודם לכן ומעכשיו לא נשאר לו אלא להפריש אותה לתוך ביתו ומכאן יש לו זמן הכנסה לרשותו וקובע זמן ומכין סעודה בביתו והביאה לביתו ועדיין לא התייחד עמה וזה תחילת הנישואין כיון שזה מקום הסעודה, ובמקום הזה מברכים ברכת חתנים ואח"כ הולכים הקהל לבתיהם וזה הנישואין, ולפי"ז בזמנינו כל מה שעושים היום מהרגע שמגיעים לאולם שמחות הוא חלק משמחת הנישואין, כיון שהם בגדר בני החופה, ולכן ממילא כל מי שמגיע לאולם נקרא שהשתתף בשמחת החתן והכלה, ובע"כ ילפינן מדברי הרמב"ם שהכל בכלל חופה, וממילא מי שהשתתף בבר או בריקודין לא נקרא פנים חדשות ואם הוא היה לפני שהתחילו את החופה לפני שליוו את החתן והכלה יכול אח"כ להחשב פנים חדשות. עכת"ד. וסיכם דבריו בזה"ל: אם משיהו השתתף רק בחופה או שרק כל מהבר בשעת החופה או לאחריה או שרק רקד בחתונה וכודמה, אף שלאחר מכן לא השתתף בעיקר הסעודה א"א להסתמך עליו כפנים חדשות בשביל ברכת הנישואין בימי שבע ברכות, מכיו שכבר השתתף בשמחת החתן והכלה עכ"ד. ויעו"ש לגבי

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

פנים חדשות מש"כ שדבריו הם מחודשים, אבל מ"מ נראה דלגבי הדין שכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו שייך הכא. [ודרך אגב אציין מה שראיתי בספר אגן הסהר (ח"א עמ' 469) הובא בשם הגאון האדיר רבי אברהם גינחובסקי זצ"ל ששמחת חתן וכלה מתחילת כבר משמחת התנאים, ונפק"מ ששמחת חתן וכלה בדוחה תלמוד תורה, ושם בהערה ציינו עוד למש"כ במשנ"ב סימן תמד סקכ"ד שג"כ נקט ששמחת התנאים בזמנינו נחשבת לסעודת מצוה עד כדי כך שאי"צ לחזור לביתו לבער את החמץ אלא סומך על מה שמבטלנו בלבנו, והרי אפילו בסעודת ברית מילה צריך לחזור לביתו ויעו"ש].

בשו"ת שערי דן (עמ' לג) הובא שנשאל מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה"ל: מי שהולך לחתונה בגלל שהוא מכיר את האבא של הכלה והוא א"ל מזל טוב, אבל הוא לא מדבר שום דבר עם החתן האם מותר לו לאכול שם או שזה נחשב שהוא נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו שעובר בה' קולות, והשיב מרן הגר"ח ק: ראוי לומר מזל טוב גם לחתן ועוד נשאל בזה"ל: מי שהולך לחתונה לזמן קצר והוא נמצא שם רק כשהחתן בחדר ייחוד כך שהוא אינו יכול לשמחו האם מותר לו לאכול שם או שזה נחשב שהוא נהנה מסעודת חתן ואינו משמחו שעובר בה' קולות, והשיב מרן הגר"ח ק שליט"א: כיון שנהנה מסעודת חתן צריך לשמחו עכ"ד. ובקובץ מה טובו אוהליך יעקב חלק ה' עמ' שכט כתב ששאל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הבאם במי שאכל לפני החופה ולא שימח את החתן האם עובר בה' קולות כמבואר בגמ' בברכות דף' ו' ע"ב, והשיב שלא עובר כי בראייתו שמחו, עכ"ד.

ואמנם י"ל בזה דלדינא לא בעינן שיאמר לחתן מזל טוב, דבגדר שמחת חתן וכלה, כתבתי במק"א שי"ל שכל שיש ריבוי אנשים סביבו, ורואה שבאו אנשים לכבד בחתונה, ממילא חשיב שמשמחו, וממילא סגי בזה, ועכ"פ ישתדל לרקוד וממילא סו"ס חשיב שמשמח את החתן, ולא בעינן בדוקא להגיד מזל טוב, כי לפעמים ריבוי האנשים שאומרים מזל טוב לכאורה יכול רק להטריד את החתן.

בענין כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו האם הוא גם בשבע ברכות

ובספר אמרי אמת (ליקוטים עמ' קא) הובא שהאדמו"ר מגור בעל האמרי אמת זצ"ל הסתפק בזה בזה"ל: הסתפק אם שבעת ימי המשתה הם בכלל

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, וחייבים לשמח בהם את החתן או לא עכ"ד, והו"ד בהרבה פוסקים, ואולם לדינא כתב במקנה בקונטרס אחרון לשו"ע אבן העזר ריש סימן סה יעו"ש שכן יש חיוב בזה, וכן כתב בספר דברי תורה מהדוא א' אות ח', ובשו"ת מהר"י שטייף אורח חיים סימן ז', ובשו"ת שאלו לברוך אבן העזר ח"א סימן קלז יעו"ש, וכיון שבפשטות כל שבעת ימי המשתה הם נקראים חתן וכלה לגבי דין מלאכה, וממילא יש את האיסור הנ"ל, ומאידך יש להוכיח ממה דאיתא בגמ' ביומא דף עג ע"ב ברש"י בד"ה והכלה שהכלה כל שלושים יום קרוי כלה, ואולם הוא י"ל דהתם הוא רק בשביל לחבבה על בעלה.

ואמנם שוב ראיתי למרן הגראש"ל הגר"י יוסף שליט"א בילקו"י (חו"ק פרק יד ס"ו) שהחיוב לשמח בכל שבעת ימי המשתה, וז"ל: לשמח חתן וכלה בכל שבעת ימי המשתה בספר בתי כנסיות (סימן תע) כתב, שהבכורות יכולים לסעוד בסעודת חתן אפילו יותר ממנין, משום שהחתן דומה למלך, וברוב עם הדרת מלך. גם בנהר מצרים כתב, דטפי עדיף לילך לבית החתן מסיום מס' בער"פ, מכיון שאין הכל מבינים הסיום. והו"ד בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק אורח חיים סימן כז אות י'), וכתב, ולכאורה היא אליה וקוץ בה, שעוברים בה קולות. ועיין בשו"ת באר שבע (סימן נ') שצריך לשמחו בדברים ולרקוד לפניו וכיו"ב, והרי כולי עלמא טרודים הם בער"פ, וכולם חוטפים ואוכלים בערבי פסחים ורצים לעבודתם, וצ"ל שהחתן מוחל על כבודו. א"נ בשעת החופה מיירי וכמ"ש בנהר מצרים, שמחלקים ממתקים דוקא, ואינם סועדים סעודה ממש, ובכהאי גוונא לא הוי נהנה מסעודת החתן. שאין סעודה בלא קביעות לחם. וכעין מה שכתב המאמר מרדכי (סימן תקמו) לגבי אירוסין בלא סעודה דשרי בחול המועד, דמה שאוכלין מרקחת לא חשיב סעודה, וכן כתבו המשנה ברורה וכף החיים שם. ומשמע מכל זה שמצות שמחת חתן וכלה שייכת בכל שבעת ימי המשתה. שהרי דנו לענין סעודת שבע ברכות שבמשך שבעת ימי המשתה המתקיימת בערב פסח. והנה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (אורח חיים סימן כ' אות נא) כתב, שמפשט הדברים משמע שאין חיוב אלא בעת הנישואין, ושכן משמע מלשון הלבוש שכתב "ביום הנישואין". והוסיף, דנראה שכל זמן שלא בעל בעילת מצוה מיקרי יום הנישואין, שהרי עיקר חיוב השמחה הוא לעזור החתן על חיוב המצוה. ע"ש. ואמנם כבר העירו על דבריו, שהרי בכתובות (יז א) הביאו דברי רב ושמואל בר נחמני שהתיר להסתכל בכלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה. ופסקה הגמ' שאין הלכה כמותו. אבל מבואר שם שהחיוב

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

הוא בעצם כל שבעה. ודו"ק. גם בפרקי רבי אליעזר איתא, שהחתן דומה למלך, מה מלך הכל מקלסין אותו כך החתן. מה המלך שמחה ומשתה לפניו, כך החתן בכל שבעת ימי המשתה שמחה ומשתה לפניו. ומבואר, שהמצוה היא בכל שבעת ימי המשתה. וכן כתב בשדי חמד (מערכת חתן וכלה אות יג), שמצות שמחת חתן וכלה היא בכל שבעת ימי המשתה. וכן דעת מרן אאמו"ר שליט"א, כפי שהביא בשמו בספר בית חתנים (עמוד קנז). ע"ש. עכ"ד.

ועיין עוד בספר מנחה לחיים לידידי הג"ר ישי מזלומיאן שליט"א (עמ' קסח) ששאל למרן שר התורה הגר"ח קניסקי שליט"א בזה"ל: כל הנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר וכו' האם קאי דוקא על הסעודה הנערכת לאחר החופה או דילמא גם על הנהנה בסעודת ז' ברכות בשאר הברכות, והשיב אולי. וע"ע ובשו"ת רבבות אפרים ח"ח סימן שכח כתב לדון האם בגם בז' ימי המשתה או לא, שמסתברא שאין את האיסור הנ"ל יעו"ש, ואמנם בספר מנחה לחיים בהערות שם העיר דלכאורה הרי אסור החתן כל ז' בעשיית מלאכה וא"כ מדוע אין לו דין שמחה, ואפש"ל דאכתי יש דין איסור מלאכה, אבל אין חיוב שמחה על הציבור, ואמנם כתב שם שבשו"ת ישכיל עבדי ח"ח אור"ח סימן כ' אות נא כתב שמפשט הדברים משמע שאין חיוב השמחה אלא בעת הנישואין ושכן משמע מדברי הלבוש שכתב ביום הנישואין וכו' יעו"ש, ועיין בשו"ת בית אבי ח"ה סימן יד.

ובספר גם אני אורך תשובות הגר"מ חליוה שליט"א בעמח"ס ענפי משה (חלק כב סימן ל') כתב להביא מש"כ בספר כלולת חתנים (שער המאמרים עמ' קפ) שהביא מספר גדולת יהושע (ח"א יקלוט מאמרים ערבים אות קמה) שכתב בזה"ל: פ"א בהיותו נוסע הרה"ק מנאסוד זי"ע על גבי מרכבת מסילת הברזל כבדו אותו שם לטעום מאיזה מידי דמיון ועשה ברכת מזונות ואכל ממנו והנה אח"כ נודע לו שמזון זה שאכל מהן הנה משיירי סעודת חתן וכלה והתחיל לחקור ולדרוש אם לא עברו עדיין שבעת ימי המשתה שלהם, וכאשר הגידו לו שעדיין עוד שבעת ימי המשתה שינה את דרכיו ונסע למקום החתן והכלה לשמח אותם כדי שלא יעבור על דברי חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות ואם משמחו זוכה לתורה וי"א כאילו בונה אחת מחרבות ירושלים וכו' עכ"ד, וילפינן מהא דשמחת חתן וכלה הוא כל שבעת ימי המשתה, וגם על המאכלים שהגיעו

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

מסעודת חתן, ועיין עוד בזה בספר דור המלקטים אבן העזר סימן סה לגבי כיצד מרקדין לפני הכלה האם הוא נוהג כל שבעת ימי המשתה, ועיין.

ובשו"ת חיי לוי (אבן העזר ח"ג סימן פח) כתב דלכאורה נראה מפשטות דברי הפוסקים שאינו חיוב אלא בסעודת החתונה ולמעשה יש להשתדל ולשמח את החתן בכל סעודה של שבע ברכות ויכול לשמחו ע"י שירה או אפילו ע"י שיאמר לו דברי ברכה וחיזוק, ושם ביאר דלכאורה היה מתסברא לומר כיון שהחתן והכלה חייבין בשמחה כל שבעה וגם יש מצוה להשתתף במשחתם כמבור בשו"ע או"ח סימן תר"מ ס"ו דשושביניו וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעת ימי המשתה, וכתב במג"א שם סק"ג שהוא מצוה גדולה לשמח חתן וכלה יעו"ש טא"כ ל"ז לכאורה גם לגבי החיוב לשמחו כשנהנה מסעודותו שהכל נקרא סעודת חתן, ואולם בפשטות מדברי הפוסקים נראה דכל הדין הוא בסעודת החתונה, ולא מצאנו באחד מן הפוסקים שכתבו שיש לזהר בזה כל שבעה, וכ"ש לפי מש"כ הפוסקים שלא חייבים לעשות שבע ברכות כיון דהיום ערבה כל שמחה, וא"כ ממילא י"ל דבשבע ברכות אף אם נהנה ואינו משמחו לא עובר בחמשה קולות, ומ"מ כתב שם באות ב' ש"ל שכל מי שמתתף בסעודה י"ל שהרי הוא משמח את החתן, ומ"מ עדיף לעשות איזה משהו לחתן, יעו"ש, ולכאורה בע"כ י"ל כן דא"כ מה הוא נהנה מסעודת חתן הרי עצם זה שמגיע הרי סו"ס שימח ובע"כ דס"ל לגמ' דזה לא חשיב משמח את החתן.

וכתב שם עוד להיבא בענין הנ"ל מה שסיפר כ"ק האדמו"ר מסקווירא מעשה שהיה אצל אביו האדמו"ר שפעם היה היה חתן בשבת קודש בסעודה שלשית והמנה היה שקודם ברכת המזון חילקו יין לומר לחיים ואירע פעם אחת בימות הקיץ ששכחו להזמין יין בשביל השבע ברכות וכשנזכרו היה כבר הזמן מאוחר ולא מצאו מקום להביא משם יין, ולא רצה האדמו"ר ז"ע לברך ברכת המזון והמתין הרבה זמן עד שהביא אחד יין ולאחר מעריב שאל האדמו"ר שליט"א מאביו ז"ל מה היה כל הרעש להמתין כ"כ, והשיבו האדמו"ר ז"ע א"א שהלא אמרו חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמח עובר בחמשה קולות, ומי יאמר שקיימתי דברי חז"ל וממילא מוכח שיש לשמח את החתן והכלה גם בשבע ברכות.

ובספר כהונת רפאל (עניני חתונה עמ' נז) כתב הגאון רבי רפאל קוק זצ"ל רבה של עיה"ק טבריא, להסתפק בהא, וכתב שמדברי הגמ' בכתובות דף יז ע"א כיצד מרקדין לפני הכלה וכו' ומוכח שהיה אחרי החופה, וכתב להביא

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ראיה מהא דאיתא במו"ק דף ט' ע"א שמותר לשאת אשה ערב החג ולא שייך בזה אין מערבין שמחה בשמחה, משום שעיקר שמחת נישואין לא הויא אלא חד יומא, וא"כ משמע דהוא יום אחד, ומה שקאי ליה סעודת חתן משום שהסעודה החתן חייב לעשות כמבואר באבן העזר סימן סד ס"ד.

ובשו"ת מעשה אפוד (חלק א' סימן קנ) נשאל הגאון רבי ישראל שניאור שליט"א האם הוא רק לענין סעודת החופה או דלמא שהוא הדין לכל שבעת ימי המשתה, ושם כתב שבפשטות נראה שכיון שנראה ברור שאיכא חיוב לשמח חתן וכלה בכל שבעת ימי המשתה וכמו שמוכח מדברי הראשונים, וציינ לגמ' בסוכה דף כה ע"ב ובראשונים שם ובמג"א אור"ח סימן תרמ סקי"ג, ובתורת האדם להרמב"ן ענין ההוצאה דף כז ע"א וע"ב ובטור בב"י יו"ד סימן שס ועוד וממילא י"ל דה"ה לענין החובה לשמחם שנהנה מסעודתו שייך בכל שבעת ימי המשתה, ויעו"ש עוד מה שציינ בזה הגר"י שניאור שליט"א באריכות מכל דברי הפוסקים שנשאו ונתנו בזה כדרכו בקודש.

[ולענ"ד היה מקום לומר נפק"מ משאלה זו, האם יש את האיסור הנ"ל לפני החופה, ואולי לכאורה תלוי בדין פנים חדשות, שלכאורה מי שאכל לפני החופה, יכול להיות פנים חדשות, ולכן אי נימא שהוא משום סעודת חתן א"כ סו"ס מיקרי סעודת חתן רק לאחר הקידושין, אבל אם הוא משום שבעת ימי המשתה, אולי גם לפני החופה יש את האיסור הנ"ל, אבל שוב אמרתי דלכאורה לא שייך האיסור גם לפני הקידושין דסו"ס הרי אין כאן דין שבעת ימי המשתה, שהרי הוא חל מעת לעת, ועיינ].

האם יש תשלומין בימי השבע ברכות

ומענין לענין באותו ענין ראיתי בגם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה שליט"א (חלק כג סימן לב) שכתב להביא ממש"כ בספר מנהג ישראל תורה (עניני שידוכין ונישואין עמוד ערב) שכתב בזה"ל: כל ז' ימי משתה מצוה לשמח חתן וכלה וכל הנהנה ואינו משמחו עובר בחמשה קולות (מקנה בקו"א ריש סימן סה וכן משמע בחופת חתנים סימן יב) עכ"ל, וכתב לפי"ז להסתפק בכה"ג שהשתתף בחתונה ולא שמח את החתן שיש לו תשלומין והשתתף גם בשמחת שבע ברכות אי נימא במה שמשמחו פעם אחת סגי ויעלה לו נמי לשמחה דיש לו לשמחו על שמחת החתונה והן על שמחת השבע ברכות שנתחייב לשמחו עתה או דיש לו להוסיף שמחה על שמחה

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

והיינו שיעשה ב' מיני שמחה וכמו שמצינו בספר הנ"ל שיש תרי אנפי לשמח את החתן.

ויש לדון אם מהני מחילה מהחתן, והנה בילקו"י (שם ס"ח) כתב להביא ממש"כ ביביע אומר (חאו"ח ח"א סימן כז אות א) שאם החתן מוחל לו שלא ישמחנו, אינו עובר משום מה שאמרו: "כל הנהנה מסעודת חתן וכלה ואינו משמחו עובר בחמשה קולות".

האם מי שאינו נהנה מסעודת החתן האם חייב לשמחו

והנה יש לדון במי שאינו נהנה מהסעודה ונמצא בחתונה האם מוטל עליו חיוב לשמח את החתן ואת הכלה, והנה בפרישה (שם סק"ב) כתב שמבואר מדברי הטור שדוקא מי שנה מסעודת החתונה יש לו חיוב לשמח את החתן והכלה, וביאר דזה גופא הלימוד מדהקדים הפסוק קול ששון וקל שמחה ואח"כ קול חתן וקול כלה משמע שאינו מצווה לקול חתן, דהיינו שאינו מצווה לשמחם, אלא א"כ יש לפניו קול ששון וקל שמחה.

וכן כתב בבית דוד (שם סק"א) שמלשון דברי הפוסקים שכתבו מצווה לשמח, משמע שמצווה שילך וישמח אותם, וכן במקנה (קו"א סעיף א') כתב ג"כ שמצווה לשמח אפילו מי שאינו נהנה מסעודה ויעו"ש מה שביאר בזה ומה שביאר בזה עוד בספר אוצר מנהגי נישואין (עמ' שז) שיש לשמח את החתן היות שיש כמה סיבות שיכולים לגרום דאגה בלב איש ביום שמחת לבו, כי חולמים ממנו ימי הבחרות ועוד שאחרי החתונה יש ריחים על צוארו שצריך לדאוג לפרנס אותו ואת אשתו ומבואר בגמ' בפסחים דף קיח שקשים מזנותיו של אדם כקריעת ים סוף ומשו"ה כך יש חיוב לשמחו וכמו שכתב בספר שבט מוסר פרק טז יעו"ש.

ואמנם בבית שמואל שם סק"א ובמקנה קו"א ס"א כתבו שדבר זה לא שמענו לדינא דבעינן שיאכל, וראיתי בספר אוצר הידיעות (ח"א עמ' קה) שכתב הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א שהקשה רבי חיים מוולוז'ין, שיש להבין מה הגמ' שואלת "ואם משמחו מה שכרו" הרי כיון שאם נהנה ואינו משמחו עובר בחמשה קולות מובן שאם שמחו אינו עובר בחמשה קולות, וביאר ע"פ דברי הפרישה שחידש שרק אם נהנה ואינו משמחו עובר בחמשה קולות אבל אם לא נהנה אינו עובר אם אינו משמחו, לפי"ז כשאינו נהנה וגם משמחו זוכה לברכה מיוחדת, וע"ז אמרו ואם משמחו מה שכרו,

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ולא אמרו אם נהנה ומשמחו, והכוונה היא שמשמחו כשאינו נהנה, ובזה ריב"ל אמר שזוכה לתורה, ורבי אבהו אמר כאילו הקריב קרבן תודה.

ובספר לבוש יוסף (נישואין עמ' רנ) כתב להביא פירוש האדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל שביאר את דברי הגמ' כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, אם בעצם השתתפותו בשמחה של יהודים אינו משמחו, לא גרמה לו לשמחה, אולי לו ואוי לנפשו, כי כלל הוא תמיד צריך לשמחה בשמחת כך יהודי.

מדוע יש לשמח את החתן

כתב בספר האבודרהם (ברכת אירוסין ונישואין) וז"ל: והטעם בזה, כי המחזיק יד החתן ומשמחו, שעוסק במצות פריה ורביה, שממנו יצאו מקיימי התורה וזו היא כוונת הנישואין להוליד בנים ולגדלם לתלמוד תורה, וע"כ יש בנשואים ה' קולות, כנגד ה' קולות שניתנה בהם תורה, ולכן זוכה לתורה מדה כנגד מדה עכ"ל, ואמנם בקובץ שיעורים (כתובות אות מו) כתב, שמעיקר דברי הגמ' נראה שיש מצוה לשמח את הכלה, אבל לכאורה אינו מובן שהרי החתן מצווה בפריה ורביה ולא היא, וכמו ששמע מדברי הגמ' בברכות דף ו' ע"א דשמחת חתן היא המצוה, וכמו שפירש"י בכתובות דף טז ע"ב מה אומרים לפניו, והיינו בשביל לשבח את החתן, וכמ"ש מי שלקח מקח מן השוק ישבחו בעיניו.

וע"ע בספר דרך שיחה (ח"א עמ' קנב) הובא ששאלו למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם צריך לשמח גם את החתן וגם את הכלה, והשיב שאם משמח אחד מהם סגי, ובגליון הספר לזקני הגה"צ רבי אליהו פורת טהרני שליט"א העיר בזה וצע"ג, דהרי סו"ס אמרו כל המשמח חתן וכלה, וי"ל דאם משמח אחד מהם, הרי שניהם שמחים מזה. [וע"ע בגליוני הש"ס עמ"ס כתובות דף טז כתב שיש חיוב שהחתן ישמח את עצמו, ובספר דרך שיחה (ח"א עמ' קנב) הובא ששאלו למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם החתן מחוייב ג"כ לשמח את עצמו, והאם מקיים בזה מצוה של משמח חתן וכו' והשיב שהנה איתא במס' עבדים פרק ב' שנחלקו התנאים שם על מצוה ד"אחד מאחיו יגאלנו" האם הוא חייב ג"כ לגאול את עצמו, ולפי"ז ה"ה כאן שלמ"ד שחייב לגאול את עצמו, ס"ל שגם החתן חייב לשמח את עצמו].

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

סעודת שבע ברכות משפחתית האם צריך מחיצה בין הגברים לנשים

בס"ד

ליל שישי פרשת וארא תשפ"ב

לכבוד ידידי החתן המופלג בתורה וביר"ש הבה"ח יוסף חיים מלמוד ני"ו

שלו' וברכה

במה ששאל בדין סעודת שבע ברכות משפחתית שעתידים לקיים בימי השבע ברכות, האם צריך מחיצה, וממילא אפשר לברך שבע ברכות כדין, [בהצטרפות התנאים של פנים חדשות ועוד].

הנה בחיוב מחיצה בהלכה, איתא בגמ' בסוכה דף נא ע"ב דאם בשעת הספד בעינן מחיצה שלא יבואו לחטוא כ"ש בשעת שמחת בית השואבה, וכך איתא שם: במוצאי יום טוב כו'. מאי תיקון גדול, אמר רבי אלעזר: כאותה ששנינו, חלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוזטרא, והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. תנו רבנן: בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ, והיו באים לידי קלות ראש, התקינו שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים. ועדיין היו באין לידי קלות ראש. התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. היכי עביד הכי, והכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, אמר רב: קרא אשכחו ודרוש, וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד. אמרו: והלא דברים קל וחומר. ומה לעתיד לבא - שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם - אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעוסקין בשמחה ויצר הרע שולט בהם - על אחת כמה וכמה. ע"כ איתא בגמ' בסוכה.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סימן לט) כתב שדין מחיצה בין אנשים לנשים הוא מדינא דאורייתא דאם הוא רק מדרבנן לא שייך לומר דממילא הוא בכלל הכל בכתב כיון שאין מן התורה צורך המחיצה ובודאי דיאסור דאורייתא אינו דוחה הא דהכל בכתב אלא דאמרינן דהאיסור דאורייתא הוא גילוי שגם מחיצה בכלל כתב' ה' יעו"ש עוד במה שהאריך בזה, ובמש"כ בשו"ת דברי יואל או"ח סימן י' את ו' יעו"ש, ובמש"כ עוד בחיוב מחיצה בשו"ת ויברך דוד ח"ב סימן א, ובשו"ת אז נדברו חלק יד סימן נג, ובספר

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

לבושה של תורה סימן עח, ובספר קב ונקי ח"א סימן תקיא, ובספר מסורת משה ח"ג עמ' שי.

ואחר דנפקא לן חיוב מחיצה במקום שמחה, ממאי דקימ"ל שבמקום הספד יש חיובא א"כ י"ל כ"ש בסעודת חתונה, והפוסקים האריכו בדין ללכת רק לחופה היכא שאח"כ יהיה ישיבה מעורבת וכו' ואין להאריך, וכן בספר חסידים (סימן שצג) כתב שאם אנים ונשים מסובים יחד ורואים אלו את אלו אין לומר שהשמחה במעונו לפי שאין כאן שמחה לפני הקב"ה שיש כאן הרהורי עבירה, וז"ל: כל המברך שהשמחה במעונו צריך לחקור אם קיימו וגילו ברעדה, אם רעדה במקום גילה, אבל וכו' נשים יושבות בין האנשים שהרהורים שם לא יתכן לברך שהשמחה במעונו, ועל אלה וכיוצא בהם נאמר לא ישבתי בסוד מחשקים ואעלוזה וכתוב כי כל שלחנות מלאו קיא צורה בלי מקום לא אבו שמוע דברי תורה ולשמחה מה זו עושה בין ת"ח ובין לצים כל מצוה הבאה עבירה על ידה מוטב לא יעשה המצוה יעו"ש, ויעו"ש במש"כ בסימן תתש"כ.

וכה"ג כתב בבית שמואל אבן העזר סימן סב סקי"א בשם הב"ח, שאין לברך ברכת שהשמחה במעונו במקום שיושבים אנשים ונשים יחד בחדר אחד משום שאין שמחה במעונו של הקב"ה כשיש הרהורי עבירה יעו"ש וכן כתב בקיצור שו"ע סימן קמט ס"א וכן כתב במשנה ברורה סימן תטו סק"ה, וכן הובא גם בישרם של שלמה כתובות פרק א' סימן כ' בשם הספר חסידים יעו"ש,

והנה בעל השבט המוסר במדרש תלפיות בדימוים של חתן דומה למלך כתב ג"כ ומה המלך יש לו משתה אנשים לבד ונשים לבד, אף החתן כן, ובעיקר האי דימוי של חתן דומה למלך האם הוא לכלל הדינים והאם הוא לדינא או לא, הארכתי בס"ד בספרי שירת יוסף סימן כד שי"ל לרגל יום חתנותי יעו"ש, ומ"מ לענין עיקר השאלה הנה ראיתי בספר אום אני חומה (ח"ב סימן כז) שנשאל הגר"מ גרוס שליט"א מהממונה על הכשרות אשר היה בשמחת שבע ברכות, וראה שהחתן יושב לצד הכלה ומחד גיסא הגברים ומאידך גיסא הנשים ומחה בהם והורה למלצרים שלא יחלקו המנות בסעודה עד אשר יתוקן הדבר, והביא בזה דברי במדרש תלפיות, וכתב בזה להביא דברי רבניו יונה בספר היראה שכתב שהמשמח חתן זוכה לראות בשמחת ירושלים, וירושלים המקדש נחרבו בגלל עוון דפריצות וכמ"ש יען כי גבהו בנות ציון וכו' ואיך יזכו לשמחת ירושלים אן בשמחה זו איכא

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

הסיבות לחורבנה ח"ו, ובודאי מה שאמרו בגמ' שכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות והובא להלכה בטור סימן סה שאם שמחת החתן כרוכה באיסור דראיה או הרהור, שבודאי באינו משמחו לא עשה איסור אלא איפכא מצוה קעביד ויעו"ש עוד בזה. וכן נראה שתפס לדינא בספר בית חתנים (חלק ב פרק כד הלכה יב) כתב, שאסור לישיב במעורב נשים וגברים יחד אלא בהפסק מחיצה ואפילו אם יושבים הגברים בצד אחד והנשים בצד אחר אין להקל אלא בהפסק מחיצה יעו"ש

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן רפא סי"ג) כתב שאפילו בכה"ג שאין מחיצה טובה הראויה לבית הכנסת מכל מקום אם באמת יושבים בדרך צניעות לכו"ע אפשר לברך שהשמחה במעונו יעו"ש, וכן נראה ממש"כ בספר שערי הנישואין (עמ' רעא בהערה כא) ממש"כ ששמע בשם הגר"ש וואזנר זצ"ל שמותר להעמיד בשבת מחיצת עראי בין אנשים לנשים לצורך שמחת שבע ברכות, ואע"ג שיש להקפיד לכתחילה על מחיצה בשמחת שבע ברכות מ"מ אין המחיצה נחשבת לענין זה כמחיצה המתרת שאסור לעשותה בשבת אלא כמחיצה לצניעות שמותר לעשותה כמבואר בשו"ע או"ח סימן שטו ס"א. עכת"ד, וכן כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק כד סעיף מב) יעו"ש, וכן בספר אהל עראי בקיצרו ההלכות אות פה יעו"ש, ובפסק"ת סימן שטו הערה לט יעו"ש, ודלא כמו שנקט בשו"ת אבני ישפה ח"ה סימן סד שאסור לעשותה בשבת כיון דהוא מחיצה המתר ויסוד דבריו ע"פ מש"כ הב"ח,

ואמנם זה היכא שיש עוד אנשים או נשים שאינם מבני המשפחה, אבל היכא שזה המשפחה הגרעינית לכאורה שפיר דמי, והוי כמו שולחן שבת, [והיכא לא קמיירי במה שנהגו במקהלות החסידים להחמיר בזה גם בסעודת שבת רגילה]. וממילא נראה דיש להקל בזה.

וכעיקר דברי הלבוש שהביא שם כן כתב הבני יששכר בספר דרך פיקודין (עמוד קנז מצות לא תעשה לה אות ח) וז"ל: לא ראינו מי שחשש לזה והטעם צ"ל לפי"ז דבעת שהיה קרן ישראל על מכונו והיתה הפרנסה המצויה לא היו רואים שום אשה בחוץ כי לא היו עוסקים במו"מ וא"כ כאשר הזדמן לאדם לראות איזה אשה היה חידוש ונפל ההרהור במחשבה ובלב משא"כ עתה בכובד הגלות וקושי הפרנסה נשים כי הוא דבר המורגל ולא יתפעל האדם כ"כ בהרהור יעו"ש, ושכן כתב הגהות הצבי והצדק אבן העזר שם שלא הזהיר הספר חסידים אלא כשיושבין דרך פריצות אבל במקום שאין יחוד ולא פריצות מברכין שהשמחה במעונו.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

ובשו"ת ברכת אוריאל ח"א אבן העזר סימן ע' כתב שתמוה לחלק בין יושבות בחדר אחד נישם שהרי סו"ס כיון שאפשר לראותם הרי בסוף יש הרהורים, וכמו שכתב בספר חסידים שאם אינו יכול להיות מלראות בנשים לא יהיה שם, ולפיי"ז כתב לדחות גם מש"כ בספר עולת כהן (סוף סימן כו) שכתב שיש שנהגו שאם יושבים בלבוש צנוע שלא בתערוכת מברכים אף בחדר אחד, יעו"ש דהרי סו"ס יש חשש להרהרו, ואולם אכתי יש לדחות וכמו שהביא בילקו"י דסו"ס יש חילוק אם יושבות בריחוק, וגם הנשים רגילים בינינו וממילא לא הוי אתי להרהר בהם. ומ"מ כתב שם לדינא, שבסעודה שנמצאים בה רק בנים ונכדים עם נשותיהן כמו שמצוי בשבתות ובמועדים שמתכנסים כל בני המשפחה לסעודת שבת וחג בלי מחיצה בין האחים והאחיות והגיסים גם אם עושים בכה"ג שבע ברכות יכולים לברך שבע ברכות וברכת שהשמחה במעונו כיון שאין אין בזה חשש הרהור והרגל עבירה, והבירא ראיה ממש"כ בחידושי הריטב"א עמ"ס קידושין דף פב ע"א וז"ל: וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו עושה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור כדאיתא במסכת עבודה זרה דף כ' עמוד ב' ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טנא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש וכו' אלא שאין ראוי להקל בזה אל אלאחסיד גדול שמכיר ביצרו ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהן יעו"ש

וכן ראיתי שכתב בספר בתים לבדים (ח"א עמ' תקלג) שהיכא שרק בני משפחה מסובים אעפ"י שאנשים ונשים יושבים מעורבים, אמנם גם זה אינה ממשנת חסידים, אבל מותר מעיקר הדין לומר שהשמחה במעונו, ובהערה עג שם ביאר דפשוט, יעו"ש, וכה"ג כתב בספר אהל יעקב הרחקה מן הערות עמ' קסד יעו"ש, וכה"ג כתב הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א בספר שולחן ערוך המקוצר (ח"ו עמ' רלז*) בשם כמה פוסקים ויעו"ש שהביא שבאוצר הגאונים על מסכת סוכה (סימן קפט) הצריך שתהא אשתו באותה סעודה מפני שהיא משמרתו מן העבירה יעו"ש.

וכן כתב הגה"צ רבי שריה דבילקצי זיע"א בספרו שבוע שמחות (עמ' עט בהערה) שאם הסעודה היא רק סעודה משפחתית בלי אורחים מיוחדים בודאי שאין מצן הצורך להמנע מלברך שהשמחה במעונו גם כשכל בני המשפחה יושבים כרגיל מסביב לשולחן אחד יעו"ש.

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

וע"ע במש"כ בשו"ת ויען דוד ח"ז סימן כו נשאל מה הגדר בזה, וכתב דאף שיש מקום לומר שהקילו באותן דגיינס בהדדי והרי ביחוד החמירו ביותר וכמו שכתב בשו"ע אבן העזר סימן כב ס"ע לענין בעלה בעיר, אבל כתב שיש ליחלק בין יחוד להרהרו שבגס בו לא שייך הרהור כ"כ מחמת ראייה משא"כ ביחוד, וכתב שם שהיתר הדרך פיקודיך ועוד לא שייך היום בבחורים שלומדים בישיבה ובאברכי כולל ומ"מ קרובי משפחה דגייסי בהדדי יש להקל לשבת ביחד אבל ב' משפחות אין לשבת יחד, ומ"מ כשאין השנים הולכין בצניעות אפילו יושבין לבדן כל שהן בחדר אחד אסור.

ובילקו"י חו"ק עמ' שח כתב, בסעודת שבע ברכות שעושים בשבעת ימי המשתה נכון להקפיד שיהיו הנאשים בחדר אחד והנשים בחדר אחר ועכ"פ פשוט וברור שצריך להקפיד שלא ישבו גברים ונשים יחדיו בתערובת, וכ"ש כשיש שם נשים בלבד לא צנוע, ומכל מקום המנהג פשוט שאומרים בזימון שהשמחה במעונו גם כשמסובים במקום נשים וגברים, ורואים אלו את אלו, ובהערה יא שם כתב, שהמנהג לומר בכה"ג שהשמחה במעונו וכמו שכתב בספר הלבוש (במנהגים אות לו) מפני שעכשיו הנשים מורגלות הרבה בין האנשים ואין כאן הרהורי עבריה, משום דדמי לן כקאקי חיורי מרוב הרגלן בינינו וכיון דדשו דשו, ושכן כתב מרן החיד"א בשמו בספר יוסף אומץ סימן מז, ושכן כתב בספר חינוך וחסדא ח"א דף קטז ע"א, וכתב שם שכן יש לסייע ממש"כ בעל התרומת הדשן בספר לקט יושר (יו"ד עמ' לז) שכתב, שמותר לילך ברשות הרבים אחר אשת חבר או אחר כמו משום שבזמן הזה אין אנו נזהרים כל כך מללכת אחר אשה יעו"ש, בודאי היינו כמ"ש הלבוש שמרוב הרגלן עם אנשים, ושכן כתב כה"ג בספר טהרת המים (מערכת ב' אות חי) שבעיר סלוניקי לא נהגו לחוש לזה והיינו טעמא כמ"ש בספר הלבוש, ושאר רבי יהודה הסחיד לא חשש אלא כשיובים בחדר אחד עם הנשים ממש, אבל כשיושבים בחדר אחד עם הנשים מן הצד אין בזה קפידא יעו"ש, ומ"מ סיים שם בילקו"י שראוי להחמיר בזה שהנשים לבד והאנשים לבד, וציין עוד למש"כ מרן הגרע"י זיע"א בשו"ת יביע אומר ח"ג אבן העזר סימן י' אות ט יעו"ש.

וכיוצא בזה מצינו חילוק זה כיון שדשו שהבאתיו בספרי שירת יוסף סימן כה שעתיד לצאת לאור ליום חתונתי בס"ד, על מה דאיתא בגמ' בכתובות דף יז ע"א, רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי אמר להו אי דמיין עליכו ככשורא לחיי ואי לא לא, א"ר שמואל

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה, ולית הלכתא כוותיה, ומבואר דרב אחא הרכיס את הכלה על כתפיו, וקשה איך עשה כן, וס"ל שהיא כמו כשורא, ופירש"י כקורה בעלמא שאין אתם מהרהרין עליה, וכן כתב לבאר שם בחידושי הריטב"א שהיקל לעצמו משום שהיקל בעצמו כמו דאיתא בגמ' בברכות דף כ' ע"א דמיינן עלאי כי קאקי חיורי. וכן בגמ' בקידושין דף פא ע"ב רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה אתובה בכנפיה וכו' אמר שמואל הכל לשם שמים, ופירש"י ואין דעתי אחריה לחיבת אישות, אלא לחיבת קורבה ולעשות רוקח רוח לאמה כשאני מחבב את בתה. ע"כ. ומ"מ בהרבה דוכתי לא חזינן כן לדינא וצ"ל דרב אחא שאני.

והוה כמו דאיתא בגמ' בשבת דף יג ע"א עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותה אבי חדייהו ואמרי לה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא אפילו שום קורבא אסור, משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב יעו"ש, וכע"ז איתא בגמ' בע"ז דף יז ע"ב יעו"ש.

וכן כתב לבאר בספר החינוך (מצוה קפח) וז"ל: ורב אחא הוה נקיט עלה אכתפיה למצוה היה עושה כן וכו' שהם ז"ל היו כמלאכים שלא היה עסקם אפילו נשעה קלה כי אם בתורה ובמצוות והיתה מפורסמת כוונתם לכל העולם כשמש, ולא היו מרגישים הרגש רע בשום דבר מרוב דבקותם בתורה בומצוות יעו"ש, וע"ע במש"כ לבאר ברבינו בחיי (במדבר סוף פרק כב). ועוד כתב להוסיף לבאר בזה הגרי"ח סופר שליט"א בספר תרנן לשוני שלפי מש"כ בעל השבות יעקב בספרו עיון יעקב על העין יעקב עמ"ס יבמות דף סד ע"ב דרב אחא סתם הוא רב אחא בר יעקב א"ש דברי הלמוד הכא שרב אחא בר יעקב היה מופלג בחסידות וכמו שאיתא בגמ' בעירובין דף סג ע"א שאני רב אחא בר יעקב דמופלג, ופירש"י שם בזה"ל: מופלג גדול בחכמה מופלג משאר חכמים עכ"ד, וכן כתב רש"י שם בזה"ל: רב אחא בר יעקב הרבה מאד היה זקן וחכם עכ"ד, וכתב שם הגרי"ח ש"י"ל שהיה מופלא בחסידות כעובדא דאיתא בגמ' בקידושין דף כט ע"ב יעו"ש, ושכן מצא לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל בספרו דברי סופרים (סימן לו) שכתב שרב אחא בר יעקב היה מופלא בחסידות וכמו שכתוב בגמ' בקידושין, יעו"ש עוד במה שכתב להאריך בזה אם הוא היה רב אחא בר יעקב ע"ש.

ומצאתי בשל"ה הקדוש (על מסכת פסחים פרק נר מצוה) שכתב, על כן הרוצה להיות חסיד ולאחוז בדרכי הראשונים, יגמול חסד עם חתנים לשם

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שמים ויכבדם וישבחים, ומהאל יתברך תהא משכורתו שלמה. ורבותינו ז"ל הזכירו ביותר שמחת 'חתן', כמו שאמרו (ברכות ו ב) כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו כו'. מפני שיש בכלה פנים לכאן ולכאן, אי דמיא עליו ככשורא יעשה כההוא סבא, ואי לא לא. עוד נראה לי, דירבה תחבולות ביותר לשמח חתן, וישבח לפניו הכלה, כי אם החתן שמח וטוב לב, אז החתן מאהב את הכלה, ומחזיר אחריה, וזהו שמחתה. עכ"ד.

ואמנם ראיתי להגר"י רצאבי שליט"א בשו"ת עולת יצחק ח"א סימן קמו שי"ל שהרכיב אותה כמו קורה ולא בפיוסוק רגלים ורק על כתף אחד, דאילו היה שתי כתפיו היה צריך לומר על אכתפתיה כלשון הירושלמי בפ"ק דשבת דף ו' ע"ב יעו"ש, ויעו"ש מה ששייב מה דאיתא בברכות דף י' ע"א, וכיסוד דבריו כן מוכח מקידושין דף פ' ע"א ובסנהדרין דף נב ע"ב יעו"ש. וע"ע בזה בשו"ת משנה הלכות ח"ז סימן רלב דנראה דנשאר בקושיה מהגמ' הכא. ויעו"ש עוד בשירת יוס, במה שהארכנו בכ"ז.

וכן הבאתי לישב כיוצא בזה לגבי החזקת הטלית בחופה בספרי שירת יוסף סימן כ' שהבחורים מחזיקים את הטלית ותמהתי בזה הרי מצויות שם נשים, ובזה כתב ליישב לי הגאון רבי יהודה ברכה שליט"א בעמח"ס שו"ת ברכת יהודה וש"ס, ירושלים עיה"ק תובב"א, שכיון שנשים מצויות בנינו אין איסור.

וכן י"ל למה שנהגו החסידים לעשות מצוה טאנץ, ואמנם בשו"ת קנה בושם ח"ב סימן קח כתב שצריך שיש מחיצה מרשת, ושכן הסכים עמו בעל המנחת יחק יעו"ש, וראיתי ליד"נ הגר"א סקוצילס שליט"א בעמח"ס אהל יעקב וש"ס, בספרו אהל יעקב הרחקה מן העריות עמ' רג שאמנם יש מקומות שהקילו בזה ויעו"ש בהערה שציינ למש"כ בקובץ אור ישראל מס' כא עמ' קמא במה שהאריך בזה ליישב המנהג יעו"ש, ואמנם י"ל כנ"ל. ואמנם אכתי קשה להקל בזה.

ואולם בספר ישראל קדושים (עמ' קיג) כתב הפוסק הגאון רבי ישראל הרפנס שליט"א מארה"ב, שחיוב מחיצה נהג אף בסעודות שבע ברכות וכודמה שרק קרובי המשפחה קרויים מאחר שבהכרח קרוי שם גם הקרובים מצד השני ואף בסעודת משפחתית ממש, דהלא מדברי הגמ' בסוכה דילפינן חיוב הפרדה מהספוק בזכריה (יב) וספדה הארץ משפחות משפחות לבד ממשפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד וגו' אנשים לבד ונשים לבד, אלא

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

שנשאר בצ"ע מה הגדר בזה שהרי בודאי המשפחה קהרובה ממש מותר לאכול ביחד כמנהג העולם בחגים ומועדים. וע"ע בספר עולמות של טהור (עמוד 235) כתב שהבבא סאלי זיע"א הקפיד שהנשים תשבנה בחדר נפרד בסעודה ורק בשעת הקידוש היו עומדות בפתח, כדי לענות אמן ולצאת ידי חובת קידוש, יעו"ש, ואמנם לדינא נראה כדברי כל הפוסקים שיש להקל בזה היכא שהשבע ברכות הוא בגדר משפחתי, ואמנם הכל לפי הענין דהיכא שיש עוד כמה קרובים שקשורים לצד של החתן או לצד של הכלה שאינם קשורים למשפחה שעושים את השבע ברכות, ורק מגיעים מצד החתן והכלה ואז אינו בגדר שבע ברכות משפחתי, ואז נראה שיש להחמיר בזה עכ"פ לעשות בב' שולחנות נפרדים, ואל לנו לזכור מש"כ בשו"ע אבן העזר ריש סימן כא, בזה"ל: צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות ואסור וכו' עכ"ל, ויהי רצון שתזכה לבנות בית נאמן בישראל, בית של תורה ויר"ש טהורה, לאורך כל הימים, ונזכה בקרוב לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה

ידידו הדו"ש

יוסף אביטבול

פה עיר התורה בני ברק

תשובות ידידי הגר"י אוהב ציון שליט"א בעמח"ס שו"ת יעלת חן ושא"ס

"שהשמחה במעונו" בסעודה שבני המשפחה יחדיו

לכבוד היר"א שליט"א

אודות סעודת ז' ברכות שיש בה נשים וגברים בחדר אחד, שידוע מדברי רבי יהודה החסיד בס' חסידים (סי' שצג) שיש להמנע מלומר "שהשמחה במעונו", אך שואל איך הדין כאשר כולם בחיק המשפחה המצומצמת, האם יש בזה בעיה.

א. יסודו של רבינו יהודה החסיד הוא, משום דהחתונה היא סייג לעבירה ולהרהורא, והיינו חלק "סור מרע", מלבד ה"עשה טוב" של פריה ורביה, וכמ"ש ביבמות (סג סע"א וע"ב) דיינו שמגדלות את בנינו "ומצילות אותנו

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

מן החטא". וכן נרמז בפס' "לא טוב היות האדם לבדו [סור מרע], אעשה לו עזר כנגדו", ["עזר" אותיות "זרע" של פו"ר, דהיינו עשה טוב]. ונפק"מ דגם מי שקיים פו"ר, אם הוא שרוי בלא אשה, עליו למצוא אשה כדי שלא יכשל, אא"כ ידע בנפשיה דהוא משומר מן המזיקין.

ב. והאשה היא "חומה" מן העבירה (יבמות סב ע"ב), כיון דהיא "הלחם אשר הוא אוכל" (בראשית לט, ו, וע"ש ברש"י ובתרגום יונתן), ועל ידה מצויה לו "פתו בסלו", שעל ידי קשר הנישואין בקדושה וטהרה הוא שבע מרעבונו של היצר, וידוע שהלחם הוא עיקר שביעת סעודה, וגם מצד שהלחם מלשון מלחמה, והיא הנותנת לו כח לעשות חיל במלחמת היצר בסור מרע, ובעשה טוב להיות נוצח במלחמתה של תורה.

ג. אבל אם בסעודה זו של חתן וכלה יש חשש הרהורי עבירה, ובפרט בענינים שנפשו של אדם מחמדתן (חגיגה יא ע"ב), א"כ לא הרווחנו מידי, ואין לך שיבוש גדול מזה, שבאים לידי הרהור בסעודת חתן וכלה, שכל עצמה לא נועדה אלא לאפרושי לחתן מאיסורא דהרהורא, ובמקום חמשה [אותיות שמחה] קולות של קדושה (ברכות ו ע"ב), קול ענוות וקול עוונות נשמע, והוא פתחון פה לקטרוג השטן.

ד. ואם במצות ברית מילה שעושין אותה בשמחה (שבת קל ע"א), ו"כולן שמחים" בה (נדה לא ע"ב), וע' ביאור הגר"א (יו"ד סי' רסה אות מז), ואפ"ה אמרו בכתובות (ח ע"א) שלא לומר "שהשמחה במעונו", משום דטרידי בצערא דינוקא, [וע"ש בתוס' רי"ד דלא גרס דטרידי. ואכמ"ל], ק"ו בכה"ג דאיכא חשש הרהורי עבירה הקשים מעבירה (יומא כט ע"א), ופתח פתוח לאיסור דאורייתא דכתיב "ונשמרת מכל דבר רע" (ע"ז כ ריש ע"ב ותוס' שם), וזה צע"ר השמים דגרוע פי כמה וכמה (אין סוף) ממה דטרידי בצערא דינוקא, כי טרודים ביצרא דעבירה (יומא לה ע"ב), ונמצאו דברי הספר חסידים מדוברים מאליהם, ולא משנת חסידים היא, ולכן העתיקו דבריו כל הפוס' באה"ע (סי' ס"ב, סימן ב'רכה) ללא שום חולק.

ה. וכבר שמענו ממרנא הגר"ד קוק שליט"א, שבחתונות המעורבות ליכא מחילת עוונות לחתן ולכלה, ואין שם אלא צבירת עבירות חמורה ב"מ, ובמקום שיקבלו את ברכת איש ואשה שזכו - שכינה ביניהם (סוטה יז ע"א), מתקיים בהם "ושב מאחריך" שנאמר במקום שעוברים על "ולא יראה בך ערות דבר". ולואי שלא יהיו חתונות כאלו, כי טוב העדר הטוב ממציאאות

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

הרע, והחתונות הללו הם גדר "רע בעיני ה'", וגם היותם נשואים יש בזה הרבה רע, כי כמה תקלות נפקי משיבושיהו כנודע. וכבר הרחבתי בענין זה בתשובה אחרת, על אודות רעת מסדרי קידושין במקומות אלו. ואכמ"ל.

ו. אכן אם כל המסובין הם בני משפחה הקרובים זל"ז, באופן דליכא חששא דהרהורא כלל, אכן יש להקל לומר "שהשמחה במעונו", ואפי' כאשר יושבין יחדיו כמו שרגילין בסעודת שבת ויו"ט. [וכמובן דאנן איירי' בבני תורה, דל"ש גבייהו שחוק וק"ר המרגילין לערוה, שבזה כבר חיישי' גם בקרובים]. והכי חזינא לרבינו הגר"ד קוק שליט"א, שאינו מקפיד בסעודת שבע ברכות, אם יש נשים במטבח הסמוך לסלון, והגברים בסלון, אע"פ שיש אפשרות לראות זא"ז, [כפי המצוי בבתיים שהמטבח והסלון פתוחים זל"ז], דלא לוקין במכת ערו'ב, וכולם בצניעות, לא חיישי' כולי האי. וכעין זה כ' הגאון מהרש"ה וואזנר בתשו' שבט הלוי ח"ח (סי' רפא). ע"ש.

ז. וידוע שהחפץ חיים זיע"א הזמין את הג' מהר"ם שפירא מלובלין להיות על שבת בביתו, אלא שמהר"ם שפירא ביקש מעיקרא שהנשים לא יסבו על השלחן עמהם, והח"ח אמר אני יושב כך ליד הרבנית, ואם מהר"ם שפירא לא רוצה הרי שבטלה ההזמנה. והכל לפי ראות עיני המורה, והלב יודע. ובודאי שאין ללמוד מידי מעובדא דהח"ח למצב המלונות והאנשים של זמנינו, מה גם שידוע שפעם בא החזו"א לאירוסין שנעשו בבית, והגברים היו צריכים לעבור דרך ה"הול" שהיו בו נשים, והחזו"א העיר שלא זו הדרך, ואע"פ שהדירה צרה מהכיל, היה להם לבקש מהשכנים להעמיד את דירתם לצורך הענין... וכפי שהעיד הג"ר דוד פרנקל זצ"ל בס' "זכור לדוד" (עמ' רמט). הרי שיש בזה פרטים דקים, ואין למדין הלכה ממעשה, ולא כתבתי אלא להדגיש היסוד שנתבאר בדברינו.

ח. ומדינא דגמ' ריש כתובות, היה ראוי לומר "שהשמחה במעונו" כל ל' יום, ובסעודה שעושין מחמת החופה אומרים שהשמח"ב כל יב"ח, אלא שכתבו הראשו' דלא נהיגינן בהכי משום ד"ערבה כל שמחה", וכמובא בשו"ע אה"ע (סי' ס"ג). ע"ש. [ועמ"ש"כ לפלפל בזה מרנא הגר"ד קוק שליט"א בס' "בין הפרקים" עמוד קח], ומשמע דגם בתוך ז' ימים - השמחה של זמנינו אינה כ"כ גדולה, כי השמחה היא ענין פנימי בנפש, וכמ"ש "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה". והיא משנת ותיקים, והדברים ארוכים בספרים עתיקים. ולכן יש ליתן את הדעת והלב בשמחת חתן וכלה להתרכז בפנימיות השמחה, בסוד "באתי לגני אחותי כלה", ולא להטות עצמינו לשמחה מדומה כמנהג

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

עמי הארץ הנקשרים ל"חפלה" או ל"הסתאבות אכילה" שמייצרים בשמחה, או באיזה ענינים חיצוניים וטפלים שאין להם משמעות אמיתית - ללא חומת הפנימיות שעליה נבנים טירות כסף, וכאשר מעיר בזה תמיד מרנא שליט"א.

ומה שהבאת מכתובות יז ע"א דמרקיד לכלה אכתפיה, זכורני שהגרי"ח בבן יהוידע שם כתב דמיירי בהפסק קרש. ע"ש. והוא לא כפשט הגמ'. וק"ל.

בברכה רבה

יקותיאל

קובץ באר התורה (קנג) פרשת בא

הוספות על באר התורה קנב

הרב משה יהודה יוסף שליט"א בעמח"ס

ישר כוח אשרי מי שעמלו בתורה ומזכה את הרבים.

בענין מה שכתבתם על טוסטר חלבי שנשתמשו בו למאכל בשרי, והבאתם מי שסמך להקל ע"י שמחמם תחילה ועוטף את הכריך, בוודאי אינו ענין לנידון במי שעבר ונשתמש כבר בטוסטר חלבי ונתן בו דבר בשרי שאין לזה הכשר כל עיקר. ובדוחק גדול היה מקום להתיר אם מתחילה היה מנקה היטב ועוטף היטב את הכריך באופן שלא יהיה שומן נבלע בנייר ומפעפע למכשיר, אבל לא בענין אחר. והעיקר שאם הכניס לחמניה עם נקניק בשרי לתוך טוסט חלבי להורות בזה לאיסור, דאיסורא בלע ואין לו הכשר. ותשאו ברכה מאת ה'.